

Oppilaitosturvallisuuden kehittäminen Uusimaalaisessa peruskoulussa

Ilkka Lappalainen

2023 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Oppilaitosturvallisuuden kehittäminen Uusimaalaisessa peruskoulussa

Ilkka Lappalainen
Turvallisuus ja riskienhallinta
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2023

Ilkka Lappalainen

Oppilaitosturvallisuuden kehittäminen Uusimaalaisessa peruskoulussa

Vuosi 2023

Sivumäärä 44

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tunnistaa haastatteluiden ja havainnoinnin perusteella Uusimaalaisen peruskoulun turvallisuustilannetta tarkastelemalla kolmea turvallisuuden osa-alueetta ja muodostaa kehitysehdotuksia koulun turvallisuuden parantamiseksi. Näihin kolmeen osa-alueeseen kuuluu pelastus-, työturvallisuus ja kiinteistö- ja toimitilaturvallisuus. Osa-alueet valitsi toimeksiantaja. Haastatteluiden ja havainnointien sekä opinnäytetyössä käytettyjen kirjallisuuden perusteella työssä lopuksi esitetään myös kehitysehdotuksia turvallisuuspuutteiden parantamiseksi. Toimeksiantajana oli kunnan turvallisuuspäällikkö.

Opinnäytteen tietoperusta koostuu aikaisemmista oppilaitosturvallisuutta koskevista tutkimuksista, alan kirjallisuudesta, viranomaisten antamista ohjeistuksista ja lainsäädännöstä. Tiedonkeruuseen käytettiin kvalitatiivisia analyysi- ja tutkimusmenetelmiä. Eli tietoa hankittiin rehtorin yksilohaastattelulla, henkilöstön kanssa ryhmähaastattelu ja näiden lisäksi tehtiin havainnointikierroksia. Ryhmähaastatteluun osallistui opettajien lisäksi heidän kanssaan työskenteleviä eri ammattinimikkeillä toimivia henkilöitä. Näiden kahden tiedonkeruumenetelmänä lisäksi käytettiin havainnointia, joka toteutettiin rehtorin kanssa kolmeen eri otteeseen. Haastattelut ja havainnoinnit analysoitiin sisällönanalyysin menetelmin ryhmittelemällä hankittu tieto ennalta määrättyjen turvallisuus osa-alueiden alle ja koodaamalla kyseistä materiaalia käyttämällä ”line-by-line” tekniikkaa. Yksilö- ja ryhmähaastatteluissa käytettiin puolistrukturoitua haastattelua.

Analysoinnin tuloksena löydettiin erilaisia turvallisuuspuutteita. Ensimmäisenä turvallisuuspuutteena nähtiin kouluterveydenhoitajan huoneen kalusteiden sijoittelu, jos esimerkiksi huoneessa käytävä keskustelu eskaloituu väkivaltaiseksi. Tätä riskiä voidaan pienentää kalusteiden uudelleen sijoittelulla. Toinen kohta oli henkilökunnan turvallisuuskoulutuksien väliin jääminen ja niiden vähyyks. Tätä puutetta voidaan parantaa koulutuksien lisäämisellä kaikille opettajille. Kiinteistö- ja toimitilaturvallisuuden osa-alueesta nousi esiin koulun pihalla oleva toiminta iltaisin ja viikonloppuisin, johon kuulu muun muassa ajoneuvolla ajaminen koulun pihalle ja vahingonteot. Tällaiseen toimintaan ehdotuksena syntyi puomin tai portin laittaminen ajotielle. Pelastusturvallisuuden näkökulmasta katsottuna sisäopaskarttojen puuttuminen nähtiin ongelmallisena. Näin ollen karttojen laittaminen sisälle parantaisi pelastusturvallisuutta huomattavasti. Toisin sanoen tässä opinnäytetyössä tunnistettiin uusia riskejä aikaisempien tunnistettujen riskien lisäksi ja näille riskeille annettiin kehitysideoita, perustuen haastatteluiden ja havainnointien tuloksiin sekä opinnäytetyössä käytettyyn kirjallisuuteen. Kehitysehdotusten toteuttaminen on rajattu tämän opinnäytetyön ulkopuolelle.

Asiasanat: kiinteistö- ja toimitilaturvallisuus, oppilaitosturvallisuus, pelastusturvallisuus, työturvallisuus

Ilkka Lappalainen

Development of School Safety in a Comprehensive School in Uusimaa

Year

2023

Pages

44

The purpose of this thesis is to identify the safety situation of a comprehensive school in Uusimaa based on interviews and observation by examining three areas of safety. These three safety areas are fire and rescue safety, occupational safety, and property and premises security. These areas were chosen by a client. Based on interviews and observations and the literature used in the thesis, further development proposals are also presented to improve safety deficiencies. This thesis was commissioned by the security chief of the municipality.

The theoretical framework of the thesis consisted of previous research on school safety, safety industry literature, instructions given by authorities and Finnish legislation. For data collection were used the qualitative research and the analysis methods. Information was acquired through a single interview with the principal and a group interview. Teachers and other personnel took a part in the group interview. Other personnel had different occupational titles than a teacher. The observation was carried out three times on three different days. The interviews and observations were analyzed by using the content analysis method the by grouping the obtained information. The safety sectors were decided in advance and coding this material was conducted by using the "line-by-line" technique. The single and the group interviews were used semi-structured.

As the results of the analysis different safety deficiencies were found. The first safety deficiency was seen in the disposition of furniture in the school nurse's office if for example a conversation escalates to violence. This risk could be mitigated by new disposition of furniture. The second issue was that the personnel's safety education had been decreased or canceled. This scarcity could be improved by increasing education for all teachers. In the sector of property and premises, security was highlighted as a result of events in the schoolyard at night and on weekends. These night-time and weekend actions involved for example driving a vehicle in the yard and doing damage to the property of the school. A proposal to prevent these was to put a barrier or a gate to the roadway. From the perspective of fire and rescue safety it was seen as problematic that internal guide maps were missing. Including these maps would improve fire and rescue safety significantly. This thesis recognized new risks in addition to previously recognized risks and these risks were given the development proposals based on the results of the interviews, observations and literature that are used in this thesis. Implementation of the development proposals is not included in this thesis.

Keywords: fire and rescue safety, occupational safety, property and premises security, school safety

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Turvallisuus	7
2.1	Riskienhallinta	8
2.2	Oppilaitosturvallisuus.....	9
2.3	Kiinteistö- ja toimitilaturvallisuus	12
2.4	Työturvallisuus	13
2.5	Pelastusturvallisuus.....	16
3	Opinnäytetyöprosessi	17
4	Menetelmät	17
4.1	Haastattelut	18
4.2	Havainnointi	19
4.3	Analysointi	20
5	Tulokset	21
5.1	Haastatteluiden tulokset.....	21
5.1.1	Pelastusturvallisuus	22
5.1.2	Työturvallisuus.....	23
5.1.3	Kiinteistö- ja tilaturvallisuus.....	25
5.2	Havainnoinnin tulokset	25
5.2.1	Pelastusturvallisuus	26
5.2.2	Työturvallisuus.....	26
5.2.3	Kiinteistö- ja toimitilaturvallisuus	27
6	Kehitysehdotukset ja johtopäätökset	28
6.1	Opasteet.....	28
6.2	Terveystieteiden työhuone	29
6.3	Koulutukset henkilökunnalle.....	32
6.4	Koulun lähistöllä oleva irtomateriaali.....	33
6.5	Tila, jossa kohdataan huoltaja	34
6.6	Asiaankuulumattomien ajoneuvojen pääsyn estäminen koulun piha-alueelle.....	34
7	Pohdinta ja luotettavuus	37
	Kuviot	42
	Taulukot	43
	Liitteet	44

1 Johdanto

Suomalainen koulu tunnetaan turvallisena työpaikkana, löytyy tutkimuksista silti viitteitä, että oppilaitoksissa tapahtuu häirinnän lisäksi muitakin vakavia tekoja, jotka ovat laittomia kuten muun muassa pahoinpitelyjä. 2017 tehdyn tutkimuksen mukaan useimmat turvallisuuspoikkeamat oppilaitoksissa olivat vahingontekoja (41 %), henkilökuntaan kohdistuvia verbaalisia uhkauksia (33 %) tai henkilökuntaan kohdistuvaa väkivallan uhkaa (22 %). Näiden lisäksi kouluissa tapahtuu onnettomuuksia. Kaikista näistä aiheutuu oppilaille ja koulun henkilökunnalle erilaisia psyykkisiä ja fyysisiä seurauksia. (Rikander 2021, 3-4.)

Opettajien työturvallisuutta tulisi parantaa, sillä sairauspoissaolojen kustannukset ovat miljardiluokkaa. Vuonna 2020 peruskoulun, lastentarhan, lukion ja ammattikoulun opettajille sattui noin 1800 työpaikkatapaturmaa. Näistä yli kolmannes (34 %) tapahtui alaluokkien opettajille. Opettajien sairaspöissaolat aiheuttavat kustannuksia vuosittain noin 3 miljardin euron edestä. (Rikander 2021, 21.)

Waitisen (2021) mukaan Suomen kouluissa tapahtuu noin 100 tulipaloa vuosittain. Noin puolet näistä tapahtuu kouluopetuksen aikana. Tämän vuoksi palo- ja pelastusturvallisuutta olisi pidettävä oppilaitoksessa hyvällä mallilla. Monet tulipalot tapahtuvat tahattomasti, joten varautuminen näihin on tärkeää. (Rikander 2021, 120.)

Fyysistä turvallisuutta oppilaitosympäristössä on mahdollista parantaa työturvallisuuslain ja pelastuslain säännöksiä noudattamalla. Kummallakin säädöksellä pyritään turvaamaan oppilaitoksessa toimivien opettajien ja oppilaiden turvallisuus jo ennen kuin mitään on tapahtunut. Pelastuslaissa (379/2011) on rakennuksen haltijalle ja omistajalle vaatimuksia, joita tulisi noudattaa. Kiinteistön käyttöturvallisuus olisi huomioitava suunnitteluvaiheessa. Tällöin saataisiin tehtyä ennakoitusti tarvittavat toimenpiteet. Rakentamisen jälkeen saattaa olla haastavaa parantaa kiinteistön käyttöturvallisuutta tai sen tekeminen tulee maksamaan paljon enemmän jälkeinpäin tehtynä. Rakennus olisi myös varustettava toiminnan mukaan, ettei sen käyttöön, ylläpitoon tai huoltoon liittyisi tapaturmia tai onnettomuuden mahdollisuutta. (Rikander 2021, 120.)

Tässä opinnäytetyössä tunnistetaan koulun henkilökunnan kanssa yhden uusimaalaisen peruskoulun turvallisuustarpeita ja annetaan kehitysehdotuksia turvallisuuden parantamiseksi. Turvallisuutta tarkastellaan kolmesta eri näkökulmasta, jotka ovat: pelastusturvallisuus työturvallisuus ja toimitila- ja kiinteistöturvallisuus. Rajaukset näihin turvallisuuden osa-alueisiin tehtiin toimeksiantajan toivomuksesta. Työssä käydään läpi näiden osa-alueiden pohjalta koulun nykytila ja annetaan kehitysideoita, jotka kehittävät tunnistettuja turvallisuuspuutteita oppilaitoksessa. Tutkimuskysymyksiä on kaksi:

- Millainen on oppilaitoksen nykyinen turvallisuustilanne?
- Miten turvallisuutta voidaan kehittää?

Aluksi opinnäytetyössä käydään läpi turvallisuuteen liittyvää kirjallisuutta, jotka auttavat lukijaa ymmärtämään paremmin työn aihealuetta. Tämän jälkeen kerrotaan, että minkälaisia menetelmiä tiedon hankinnassa ja analysoinnissa käytettiin. Kehitysehdotukset pohjautuvat haastatteluiden ja havainnointien perusteella saatuihin tuloksiin sekä kirjallisuudesta, joka perustuu turvallisuudesta ja riskien hallinnasta. Lopuksi pohditaan opinnäytetyön luotettavuutta ja kuinka tätä työtä voidaan käyttää mahdollisesti tulevissa töissä ja tutkimuksissa.

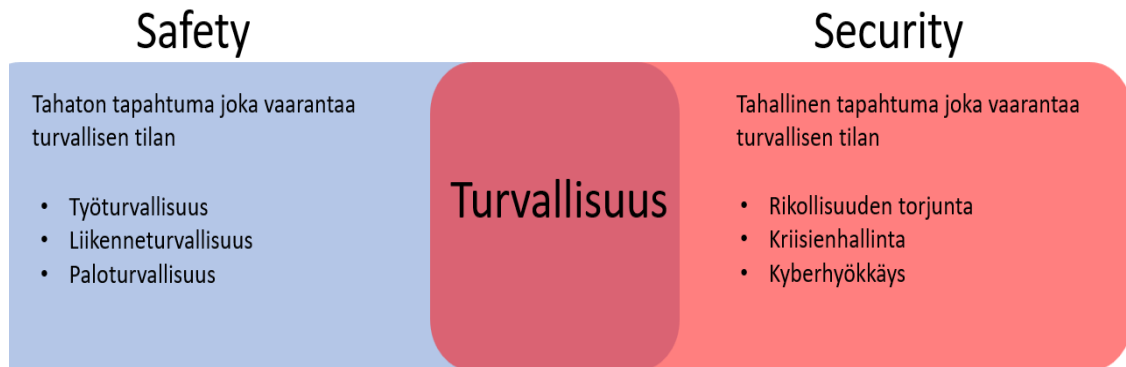
2 Turvallisuus

Opinnäytetyön tietoperusta perustuu aikaisempiin turvallisuutta koskeviin tutkimuksiin, alan kirjallisuuteen, eri viranomaisten antamiin ohjeistuksiin ja lainsäädäntöön. Nämä luovat työlle teoreettisen viitekehyksen, mikä tarkoittaa, että luodaan hyvää pohjaa tutkittavalle aiheelle. Tietoperusta koostaa kokonaisuuden, miten aihetta on käsitelty aikaisemmin ja millaisia erilaisia tuloksia on saatu. Teoriaa tarvitaan, kun suunnitellaan tiedonkeruuta aiheesta. Tämä edistää ilmiön tulkintaa ja selittämistä sekä tarjoaa uusia näkökulmia kerätyn aineiston ja sen analyysin pohjalta, mikä taas herättää lisää kysymyksiä. Havaittuja havaintoja ja löydöksiä verrataan teorian kanssa, ne melkein ”keskustelevat” keskenään. Vaikka teoria toimii ilmiön pohjustuksena se ei saa liikaa hallita havaintoja, mutta havaintoja tehdessä ei myöskään voida hylätä teoriaa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a.) Opinnäytteen keskeiset käsitteet ovat, turvallisuus, oppilaitosturvallisuus, riskienhallinta, fyysinen turvallisuus, työturvallisuus, pelastusturvallisuus ja kiinteistö- ja toimitilaturvallisuus.

Turvallisuus tarkoittaa yksinkertaisesti toimintojen ja toiminnan kokonaisuutta, joka pyrkii tilaan, jossa pyritään pitämään uhat ja riskit hallinnassa tai ainakin tunnetta tästä. Turvallisuus voi jakaantua objektiivisiin, toiminnallisiin ja teknisiin järjestelyihin ja subjektiiviseen tunteeseen. Lähtökohtana on tila, jossa henkilöllä on realistinen kuva uhkiin, eikä vain toiminnallinen ja tekninen, niin sanottu oletettu turvallisuus. Turvallisuus tai turvallisuuden tunne voi muuttua ajan ja erilaisten tapahtumien aikana. (Rikander 2021, 13; Kreus, Pelkonen, Ranta, Turunen, Viitanen & Vuoripuro 2010, 8.)

Suomen kielessä sana ”turvallisuus” nitoo yhteen englannin kielestä sanat safety ja security (Kuvio 1). Näillä kahdella englannin kielen sanalla on erilaiset merkitykset. Safety tarkoittaa niin sanottua ”pehmeää” olosuhdetta, jossa erilaiset ei-halutut tapahtumat liittyvät vahinkoon, tahattomuuteen tai onnettomuuteen. Tämä on turvallinen tila ilman kykyä tai vaaroja suojata henkilöitä tai asioita ikäviltä tapauksilta, eli tapahtumilta, jotka eivät ole tahallisia. Safety

toiminta kuvaa parhaiten esimerkiksi tilanne, jossa tavara tippuu työntekijän jalan päälle ilman tahallisuutta tai, kun tulipalo syttyy sähkölaitevian takia. Tällaisia sähkövikoja kuvataan yleensä pelastusturvallisuuden puutteina. (Sanastokeskus 2017, 16; Rikander 2021, 13.)

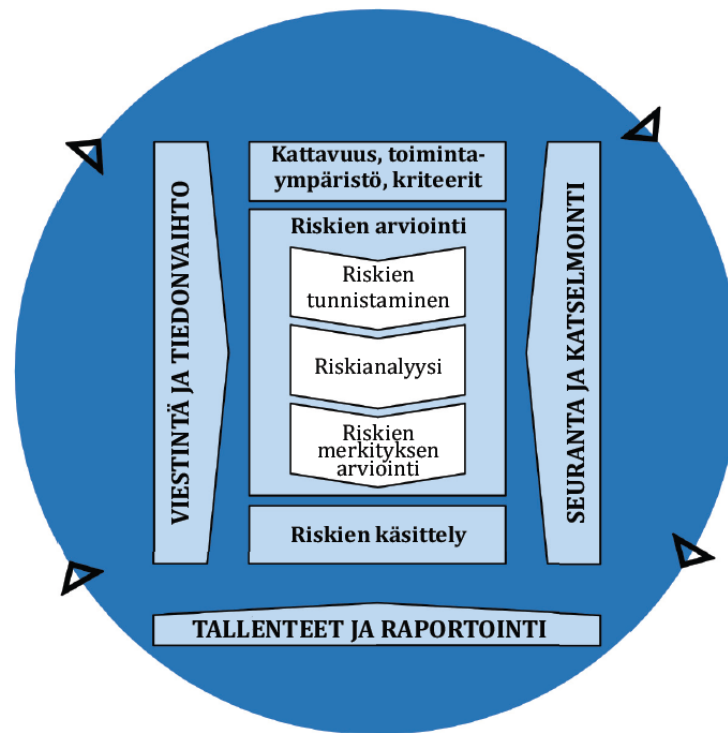

Kuvio 1: Safety ja security (Aven 2013; Savolainen 2023)

Security toiminnolla varaudutaan uhkiin, jotka ovat tahallisia ja jopa suunniteltuja, kuten esimerkiksi rikollisuuden torjuntaan, kyberiskuihin tai kriisinhallintaan. Security termiä voidaan käyttää, kun puhutaan toiminnasta, jolla yritetään hallita tahallisesti aiheutettuja uhkia ja riskejä, jotka kohdistuvat henkilöön tai organisaatioon. Turvallisuuden tila saadaan muodostumaan, kun arvon ja riskin välinen ero on tarpeeksi suuri. Kyse on siis suojattavien kohteiden ja arvojen etäisyydestä riskiin ja uhkaan. (Rikander 2021, 13).

2.1 Riskienhallinta

Riskienhallinta perustuu standardin SFS-ISO-31000:2018 mukaan kolmeen määriteltyyn osaan, jotka ovat periaatteet, puitteet ja prosessit. Tässä opinnäytteessä käytettiin riskienhallintaprosessia. Riskienhallintaprosessi on keskeinen osa oppilaitosturvallisuuden kehittämistä ja turvallisuusjohtamista, jolla pyritään organisaation jatkuvuuden hallintaan. Riskienhallinnan prosessiin (kuvio 2) kuuluu menettelyjen, käytäntöjen ja menettelyjen järjestelmällinen soveltaminen viestintään ja tiedonvaihtoon sidosryhmien kanssa, toimintaympäristön määrittelemiseen, sekä riskien käsittelyyn, katselmointiin, arviointiin, raportointiin ja kirjaamiseen. Tämän prosessin on oltava merkittävä osa päätöksentekoa ja johtamista, se olisi myös liitettävä organisaation toimintoihin, rakenteeseen ja prosesseihin. Tätä voidaan soveltaa erilaisilla tasoilla kuten ohjelman, projektin tai operatiivisella tasolla. Prosessilla on monta käyttökohdetta organisaatiossa. Se voidaan kustomoida tavoitteiden saavuttamista varten sekä sisäisen ja ulkoisen toimintaympäristöön toimivaksi. Riskienhallintaprosessi näytetään useasti etenevän järjestyksessä, mutta käytännössä se on toistuvaa toimintaa. (SFS-ISO 31000:2018, 14.)

Kuvio 2: Riskienhallinnan prosessi (SFS-ISO 31000:2018, 14)

Riskienhallinta tulisi Martikaisen ja Rannan (2020) mukaan olla osa organisaatioiden varautumista, vaatimustenmukaisuutta ja jatkuvuuden hallintaa. Laki lähtee siitä ajatuksesta, että organisaation olisi arvioitava ja tunnettava toimintaansa koskevat riskit ja tämän mukaan ruvettava korjattaviin toimiin, tämä ei ole kenenkään muun vastuulla. ”Riskienhallinnan tulisi olla osa kaikkea organisaatiossa tapahtuvaa toimintaa”. Koko organisaatiota ohjataan ja johdetaan riskienhallinnan avulla. Tämä on tärkeä osa turvallisuuskulttuuria. Operatiiviset, taloudelliset, strategiset ja vahinkoriskit tulisi kattaa riskienhallinnan avulla kattavasti. Varautumisella erilaisiin häiriötiloihin organisaatio kykenee hallitsemaan yllättäviäkin tapahtumia. Riskienarviointi ja turvallisuussuunnittelu ovat hyviä tapoja varautua pahimpaan. (Martikainen & Ranta 2020 16, 18.)

2.2 Oppilaitosturvallisuus

Oppilaitosturvallisuutta voidaan lähestyä moneltakin suunnalta, kuten tieto, maine, fyysiset tilat, ihmiset ja niin edelleen, mutta Rikander (2021) mielestä yleisesti oppilaitosturvallisuutta lähestytään kahdelta suunnalta, opettajien tai oppijoiden näkökulmasta. Koulut ovat siirtyneet uudenlaiseen näkökulmaan turvallisuudessa. Selkeää siirtymää on ollut entisestä reagoivasta turvallisuuskulttuurista ennakoivaan turvallisuuskulttuuriin. Turvallisuuskulttuurilla tarkoitetaan tässä yhteydessä työyhteisön toimintatapoja ja sitoutumista työpaikan turvallisuuteen. ”Turvallisuuskulttuuri voidaan katsoa kyvyksi ja tahdoksi ymmärtää turvallisuutta”. Ennakoiva turvallisuuskulttuuri kouluissa on mahdollistanut Rikanderin (2021)

mielestä kyvyn tunnistaa poikkeamatilanteet ennalta ja kehittää erilaisia malleja niiden torjumiseksi, pienentämiseksi tai poistamiseksi. Reagoiva turvallisuuskulttuuri tarkoittaa, että kun tapahtuu jotain, niin reagoidaan vasta silloin häiriöön, eikä olla varauduttu asiaan. (Rikander 2021, 6.)

Oppilaitosturvallisuus voidaan jakaa turvallisuuden osa-alueisiin, joita ovat: Tietoturvallisuus, toimitila- ja kiinteistö turvallisuus, varautuminen ja kriisinhallinta, väärinkäytösten ja poikkeamien hallinta, pelastusturvallisuus, henkilöstöturvallisuus, ympäristöturvallisuus, työturvallisuus ja tuotannon ja toiminnan turvallisuus. (Rikander 2021, 49). Turvallisuuden osa-alueita kuvaa osuvasti Elinkeinoelämän keskusliiton yritysturvallisuuden ympyrä (kuvio 3), jota Rikander (2021) hyödyntää kirjassaan oppilaitosturvallisuuden osa-alueiden hahmottamisessa. Ympyrän tarkoitus on kertoa mitä eri turvallisuuden osa-alueita organisaatioturvallisuuteen kuuluu.

Kuvio 3: Yritysturvallisuus (Elinkeinoelämän keskusliitto 2021)

Toimitila- ja kiinteistöturvallisuus takaa häiriöttömän ja turvallisen tilan työskennellä ja opiskella oppilaitoksessa. Rakenteellinen turvallisuus luo kehäsuojausperiaatteen avulla hallitun ja valvotun kokonaisuuden koulun ulkorajoilta aina oppilaitoksen sisälle asti. Kehäsuojausperiaate tarkoittaa aitoja, ajoesteitä, esteettömyyttä, valaistusratkaisuja tai avaintenhallintaa ja erilaiset kiinteistöhuollon kanssa tehdyt sopimukset. Oikealla käytöllä rakennetulla ympäristöllä voidaan vaikuttaa työskentely-ympäristöön, esimerkiksi talotekniikalla, johon kuuluu ilmanvaihto, lämpö, valaistus ja ääniympäristö. Irtaimiston varastointi ja hankinta kuuluvat tähän osa-alueeseen. (Rikander 2021, 51-52; Elinkeinoelämän keskusliitto 2021.) Elinkeinoelämän keskusliitto (2021) mainitsee vielä turvallisuusvalvonnan kuuluvan kiinteistö- ja toimitilaturvallisuuteen. Tähän kuuluu kulunvalvonta- ja rikosilmoitinjärjestelmät. Kuten myös vierailijoiden ohjaus organisaation alueella. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2021).

Pelastusturvallisuus on tulipalon ja onnettomuuksien ennaltaehkäisyä, sekä nopeaa ja oikeanlaista tapaa toimia onnettomuustilanteissa. Pelastusturvallisuuden riskeillä on keskeinen asema tunnistettuina riskeinä riskienhallinnan näkökulmasta. Oppilaitoksen ulko- ja sisäopaskyltit, alkusammutuskalusto, merkityt poistumisreitit ja kuulutusjärjestelmät yhdistettyinä säännölliseen harjoitteluun luovat suorituskykyä toimia onnettomuustilanteissa. (Rikander 2021, 53.)

Työturvallisuudella tavoitellaan, että työntekijöillä olisi hyvä ja turvallinen olla työpaikalla ja näiden kautta muodostuva vastuullinen ja hyvä imago. Laki määrittelee minimitason oppilaitoksen työturvallisuudesta ja kenelle vastuut kuuluvat. Työnantajan vastuulle kuuluvat huolehtimisvelvollisuus, riskien arviointi, kouluttaminen ja valvonta. Työturvallisuus koskee oppilaita, kun he ovat esimerkiksi työelämään tutustumisessa (TET) tai jos opettajat teettävät heillä töitä, kuten koulun pihan siivousta. (Rikander 2021, 53.)

2.3 Kiinteistö- ja toimitilaturvallisuus

Monet tutkijat käyttävät termiä fyysinen turvallisuus, kun he käsittelevät kiinteistö ja toimitilaturvallisuudesta. Fennelly & Perry (2017) viittaavat, että fyysisestä turvallisuudesta yksi määritelmä olisi The American Society For Industrial Security'n (ASIS) määritelmä, jonka mukaan fyysinen turvallisuus fokusoituu turvaamaan ihmisiä, omaisuutta ja tiloja, joissa käytetään turvallisuushenkilöitä, turvallisuusjärjestelmiä ja turvallisuusmenettelyjä. Fyysistä turvallisuutta valvoo henkilökunta tai sopimuksen mukaisesti turvallisuudesta vastaava henkilö kuten esimerkiksi vartija. Tämä henkilö tunnistaa turvallisuusjärjestelmien vaatimukset, määrittää sisäiset ja ulkoiset uhat, jotka kohdistuvat omaisuuteen, kehittävät menettelytapoja, suunnitelmia ja vartijoita vastaamaan näihin uhkiin. Fyysinen turvallisuus pitää sisällään myös, aidat, hälytykset, lukot, kulunvalvonnan, valaistuksen ja kameravalvonnan. (Fennelly & Perry 2017, 1.)

Toisena määritelmänä, johon Fennelly & Perry (2017) viittaavat on The Army Field Manual. Tässä käsikirjassa kerrotaan, että fyysinen turvallisuus antaa turvallisuushenkilöstölle toimenpiteet, jotta he voivat torjua luvattomat pääsyt laitteille, rakenteisiin, materiaaleihin tai dokumentteihin. Vartijoita, jotka torjuvat vakoilua, sabotaasia, tuhoamista ja varkauksia. (Fennelly & Perry 2017, 1.)

Oppilaitoksen fyysisen turvallisuuden perusta on, että ympäristö on tehty turvalliseksi. Kun nämä ovat kunnossa, niin turvallisuutta ylläpidetään kunnollisella toimintakulttuurilla ja kiinteistön oikealla käytötavalla. Fyysistä turvallisuutta on mahdollista kehittää työturvallisuuslain ja pelastuslain säännöksiä käyttämällä. Molemmissa säännöksissä pyritään ennakoitua turvaamaan oppilaitoksessa toimivien turvallisuus. Fyysinen turvallisuus vaikuttaa myös ympäristössä toimiviin ihmisiin, ei pelkästään opettajiin. (Rikander 2021, 119-120.)

Organisaation tulee suojata toimipaikkoja ja -tiloja riskiarvioihin perustuen niin, että ne ovat toteutettavissa mahdollisimman kustannustehokkaasti. Ei kannata hankkia kalliita lämpökameroita rakennuksen kehälle, jos rakennuksessa on vain pari tietokonetta, jotka ovat rahanarvoisia. Päämääränä on luoda turvallinen ja häiriötön asiointi- ja työskentely-ympäristö sekä organisaatiolle arvokkaan materiaalin tai estää tiedon varastamisen. Tämä kokonaisuus rakentuu esimerkiksi toimitilojen turvallisuusluokittelulla ja niiden suojaamisella, rakenteellisella turvallisuudella, turvallisuusvalvonnalla ja sopimuksienhallinnalla. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2021.)

Turvallisuusluokitteluun ja niiden suojaamiseen kuuluu muun muassa vyöhykkeiden luominen ja kehäsuojausperiaatteen hyödyntäminen. Rakenteelliseen turvallisuuteen kuuluu esimerkiksi turvallisuudensuunnittelu, aitojen ja ajoesteiden käyttö, lukituksen, murtosuojaukset, kassakaapit, väestönsuojelu ja esteettömyys. Turvallisuusvalvontaan kuuluu erilaisten valvontamekanismien käyttäminen, kuten valvontakameroiden käyttäminen ja vartiointi. Sopimushallinta pitää sisällään erilaisten sidosryhmien kanssa tehdyt huoltosopimukset. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2021.)

2.4 Työturvallisuus

Työturvallisuuslaki (738/2002) määrittää minimivaatimukset työpaikan työturvallisuudelle. Työnantajan velvollisuus on huolehtia työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä. Lain tarkoituksena on parantaa työolosuhteita ja työympäristöä, jotta työntekijöiden työkyky pysyisi vaadittavalla tasolla ja ennaltaehkäistä ammattitauteja ja työtapaturmia. (Rikander 2021, 57; Työturvallisuuslaki 738/2022.)

Työturvallisuuslaki (2020/738) 14 § 1 momentti vaatii työnantajaa antamaan työntekijöille riittävää perehdytystä työhön, jotta työn tekeminen olisi mahdollisimman turvallista ennen uuden toimenkuvan alkamista. Myös 2 momentin kohdalla vaaditaan työnantajaa antamaan opetusta ja ohjausta vaarojen ja haittojen ehkäisemiseksi, jotka uhkaavat työntekijän turvallisuutta ja terveyttä. Väkivaltaa kokevat eniten opetusalaalla erityisopettajat (Golnick & Ilves 2021, 22). Jos väkivallan uhka on todennäköinen, on työolosuhteet ja työ järjestettävä niin, että väkivaltatilanteet ja väkivallan uhka ovat ehkäistävissä mahdollisesti ennakolta. Tällöin työpaikalla tulisi olla väkivallan torjumiseen ja rajoittamiseen asianmukaiset turvallisuusjärjestelyt tai -laitteet, jotta mahdollisuus avun hälyttämiseen olisi olemassa. (Työturvallisuuslaki 738/2002.) Oppilaitoksessa väkivaltaiset tilanteet johtuvat usein, kun oppilaan käytöstä rajataan. Lisäksi nuorten pahoinvointi ja opiskelijoiden puutteelliset sosiaaliset taidot ovat lisääntyneet. Edellä mainitut asiat lisäävät myös väkivaltaista käyttäytymistä. Joskus jopa oppilaan lähisukulaiset tai huoltajat voivat olla turvallisuusuhka kouluhenkilökunnalle. Väkivallan todennäköisyyttä voi myös kasvattaa työntekijän

tehtävänkuvaa. Esimerkiksi erityisopettajat kohtaavat oppilaiden väkivaltaa kolme kertaa todennäköisemmin kuin muut opettajat. (Rikander 2021, 72.)

Työnantajan tulee olla perillä organisaation asioista ja oloista, jotka vaikuttavat työhön. Työnantajan tulee myös käyttää aina parasta mahdollista tietoa, jota sovelletaan edellä mainittuihin asioihin. Yleinen työnantajan huolehtimisperiaate kerrotaan työturvallisuuslain (738/2002) 8 §:ssä. Tätä kuitenkin rajataan 2 momentissa niin, että ulkopuolelle jäävät äkilliset, ennalta arvaamattomat olosuhteet joihin työntekijä ei voi vaikuttaa, ja poikkeukselliset tapahtumat, joiden seurauksia ei olisi voitu välttää mitenkään. Vaikka äkillisissä ja arvaamattomissa tilanteissa ei työnantajan tarvitse lain mukaan huolehtia työntekijöiden turvallisuudesta voi työnantaja kuitenkin varautua erilaisiin toimenpiteisiin, jotka tapahtuvat äkisti. (Rikander 2021, 59; Työturvallisuuslaki 738/2002.)

Työturvallisuuslain (738/2002) 8 §:n 4 momentin mukaan työnantajalla on jatkuva velvoite tarkkailuun, jotta hän voisi selvittää vaaroja ja arvioida niitä. Turvallisuuden pitäisi olla periaate, joka ohjaa toimintaa ja vaarojen arvioinnilla ja selvittämisellä on näin ollen merkitystä (Rikander 2021, 63). Oppilaiden ja heidän huoltajiensa väkivaltainen toiminta on lisääntynyt oppilashuollon tiloissa (OKM 2015, 36). Myös opetusalan työolobarometri kertoo, että väkivaltaisuuden kohteeksi joutuminen kaikilla kouluasteilla on noussut 4 % vuodesta 2017 (9 %) vuoteen 2021 (13 %). Toiseksi eniten väkivaltaisuutta kohdataan peruskouluissa ja eniten varhaiskasvatuksessa. (Golnick & Ilves 2021, 22.)

Väkivallan aiheuttamien sairaspotilaiden pituus on kasvanut ainakin viimeisen 4 vuoden aikana (Taulukko 1). Johtuuko tämä väkivallan raaistumisesta vai jostain muusta? Lounais-Suomen poliisi tiedotti elokuun lopussa vuonna 2022, että alle 15-vuotiaiden väkivallanteot ovat tarkasteluhistorian korkeimmat. Määrä on kolminkertaistunut viimeisen kahdeksan vuoden aikana, joka kattaa vuodet 2014-2021. Tarkastelua on tehty 18 vuotta. Ylikomisario Toni Sjöblom Lounais-Suomen poliisilaitokselta ennalta ehkäisevän toiminnan yksiköstä sanoo, että sosiaalisella medialla voi olla vaikutusta sosiaalisiin taitoihin. Osassa tapauksista on kyse vain sosiaalisessa mediassa sovittujen kauppojen yhteydessä suoritetuista ryöstöistä. Solvaaminen ja valheellisten tietojen levittely toisesta väkivallan osapuolesta edeltävät useasti väkivallantekoa. Nuorten väkivaltaisen käyttäytymiselle taustalla vaikuttaa nuoren tausta ja edelliset kaksi vuotta kestänyt covid-19 pandemian poikkeuksellinen aika. Vakaviin

tekoihin syyllistyneillä on elämässä monesti ollut ongelmia jo pitkään. (Poliisi 2022.)

	2021	2019	2017
ei sairauspoissaoloja	92	91	95
alle 3 päivää	3	6	3
3–10 päivää	2	2	1
11–30 päivää	1	0	0
31–60 päivää	1	1	0
61–90 päivää	0	0	1
yli 90 päivää	1	0	0
yhteensä	100	100	100

Taulukko 1: Sairauspoissaolojen kesto prosentteina väkivaltaa kohdanneilta viimeisen vuoden aikana (Golnick & Ilves 2021, 22)

Henkilökunnan sairauspoissaolot väkivallan takia ovat kasvussa oppilaitoksissa. Tätä ei selitä mikään tietty iso väkivallanteko. Vuonna 2021 ei ollut missään oppilaitoksessa yhtään isompaa väkivallantekoa, ainakaan julkisuudessa, jossa uhrina olisi ollut opettaja. Asiaa etsittiin YLE:n uutishaussa hakusanalla ”kouluväkivalta 2021”, eikä heidän uutisistaan löytynyt yhtään edellä mainittua isoa väkivallantekoa, joka olisi kohdistunut opettajiin. Samalla haettiin hakusanalla myös internetin hakukoneesta, sieltäkään ei löytynyt mitään isoa väkivaltatapahtumaa vuodelta 2021. Joten väkivallanteot ovat olleet yksittäistapauksia. Joten tämäkään ei vääristä taulukkoa (1). Hämmästyttävää taulukossa on se, että vuonna 2021 koulut olivat enemmän tai vähemmän etäopetuksessa. Perusopetuslakiin (628/1998) säädettiin 20 a §, joka oli voimassa 1.8.2021–31.7.2022. Lain mukaan, jos tartuntalain (1227/2016) 58 §:n takia ei voida perusopetusta järjestää turvallisesti on opetusjärjestelyt siirrettävä etäopiskeluun. Poikkeuksena olivat vuosiluokat 1-3, erityisentuen oppilaat, esiopetuksen oppilaat, pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaita, sekä valmistavan opetuksen oppilaat. (Perusopetuslaki 628/1998.) Näin ollen suurin osa oppilaitoksista oli ilman oppilaita tai vähällä oppilasmäärällä loppuvuoden 2021. Työbarometrin kyselylomakkeet olivat lähetetty loppuvuodesta 2021, joten siihen on saatu kyllin kattavasti koko vuosi 2021 (Golnick & Ilves 2021, 8).

Työntekijälle on annettava riittävät tiedot työpaikan vaaratekijöistä. Työnantajan on myös huolehdittava, että työntekijän työkokemus ja ammatillinen osaaminen on tarpeeksi korkealla tasolla, jotta työntekijä voi suorittaa hänelle annettavan työtehtävän. Työntekijä tulee

perehdyttää töissä tarvittaviin työtapoihin, erityisesti kun työntekijä aloittaa uuden työn, tehtävät tai työtehtävä muuttuu selvästi aiemmasta. Tämä tulisi Rikanderin (2021) mukaan oppilaitoksessa tehdä suunnitellusti ja dokumentoidusti. Esimerkiksi luokkahuoneen osoittaminen ja avainten antaminen ei ole riittävää perehdytystä. Dokumentoidusti tarkoittaa, että perehdyttämiselle olisi aina tietty tarkistuslista, joka käydään läpi työntekijän kanssa. Kun kaikki kohdat on käyty läpi työntekijä allekirjoittaa, että asiat, jotka ovat tarkistuslistassa on käyty lävitse. Näin voidaan osoittaa myöhemmin, että tietyt asiat on käyty työntekijän kanssa läpi. (Työturvallisuuslaki 738/2002; Rikander 2021, 68-69.)

2.5 Pelastusturvallisuus

Pelastuslain (379/2011) mukaan rakennuksen omistajan, toiminnanharjoittajan ja haltijan on huolehdittava, että rakennus, rakennelma ja ympäristö ovat sellaisessa kunnossa, että tulipalon syttyminen, tahallaan syyttäminen ja tulen leviämisen vaara on mahdollisimman pieni ja että rakennuksessa olevat henkilöt voivat tulipalon sattuessa tai muun äkillisen vaaratilanteen sattuessa päästä poistumaan rakennuksesta tai heidät voidaan pelastaa muulla tavalla. Edellä mainittujen asioiden lisäksi omistajan ja ynnä muiden on huolehdittava, että myös pelastushenkilöstön turvallisuus on otettu huomioon tulipalon tai muun äkillisen vaaratilanteen sattuessa (Pelastuslaki 379/2011). Viranomaisten mukaan tärkeää sammutuskalustoa tulisi olla yksi jokaista alkavaa 300 m² kohden ja välineiden etäisyys toisistaan tulisi olla enintään 30 metriä. (HIKLU alkusammutus-ohje 2020.)

Rakennuksen omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan on huolehdittava, että uloskäytävät ja kulkureitit pidetään kulkukelpoisina ja esteettöminä, jotta niitä voidaan käyttää turvallisesti ja tehokkaasti vaaratilanteen sattuessa. Kulkukäytävillä ei saa säilyttää tavaraa. Uloskäytävät ja kulkureitit tulee merkitä ja valaista asianmukaisesti. Myös pelastusteiden ja hälytysajoneuvoille tarkoitettujen väylien tulee olla ajokelpoisia, esteettämiä ja ne on merkittävä asianmukaisesti. (Pelastuslaki 379/2011.) Ulkona olevien opaskarttojen tulisi olla pelastuslaitoksen ohjeen mukaan olla 700 mm x 700 mm ja kirjainten koko tulisi olla vähintään 100 mm (HIKLU Pelastustien suunnittelu- ja toteutusohje 2020.)

Pelastuslain (379/2011) 12 § asettaa rakennuksen omistajalle vaatimuksen pitää toimintakunnossa sammutus-, torjunta-, ja pelastuskaluston sekä sammutus- ja pelastustöitä helpottavat laitteet. Myös erilaiset hälytys- ja paloilmalaitteet tulee olla toimintakunnossa. (Pelastuslaki 379/2011)

Opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksessä (OKM 2015, 62) suositellaan poistumismahdollisuutta toisen kerroksen ikkunoista hätätapauksissa. Vaihtoehtona työryhmä ehdotti ovea toiseen luokkaan, jotta saataisiin kaksi eri poistumismahdollisuutta hätätilanteissa, jos poistuminen ikkunoista olisi mahdotonta. Olisi myös tärkeää, että toinen hätäpoistumisovi menisi eri paikkaan kuin käytävälle, jos uhka onkin käytävällä.

3 Opinnäytetyöprosessi

Otin keväällä 2022 yhteyttä kunnan turvallisuuspäällikköön työharjoittelua varten. Työharjoittelussa tuli ilmi, että heillä olisi tarvetta myös tämän kaltaiseen opinnäytetyöhön. Työharjoittelu jälkeen aloitin materiaalin keräämisen erilaisten oppilaitosturvallisuuteen koskevien kirjojen, lakien ja viranomaisten ohjeiden läpi käymisellä. Tämän jälkeen otin yhteyttä oppilaitoksen johtoon ja sovin tapaamisen. Tapaamisella käytiin koulun rakennusta läpi jonka perusteella aloin käymään läpi haastattelu- ja havainnointirunkoja läpi seuraavia tiedonkeruu kertoja varten. Kun haastattelu- ja havainnointirunko olivat valmiit, sovittiin uusi käynti koululla, jossa tekisin uudestaan tehdyn havainnointi kierroksen lisäksi vielä yksilö- ja ryhmähaastattelut. Kävin vielä kolmannen kerran havainnoimassa koululla kesällä.

Kummatkin haastattelut antoivat uutta tietoa, jota ei voinut materiaaleista tai havainnoimalla saada. Haastatteluista saattoi myös saada tukea havainnoille ja toisin päin. Haastattelut olivat suuressa roolissa tämän opinnäytetyön tietojen saamisessa. Haastateltavat kertoivat avoimesti ja tarkasti tietojaan kysyttäessä. Virallisten haastatteluiden lisäksi rehtorin kanssa käytiin keskusteluja turvallisuudesta havainnointien aikana. Tämä keskustelu koostui yleisistä asioista havainnoinnin aikana tulleista havainnoinneista ja ongelmista tai uhista koululla. Muistiinpanot kirjattiin ylös havainnointikerroilta asioita, joita havaittiin ja joista keskustelimme rehtorin kanssa. Havainnointi menetelmästä kerrotaan tarkemmin luvussa 4.3.

Opinnäytetyön kirjoittaminen tapahtui samalla kun, etsin oppilaitosturvallisuuteen liittyvää kirjallisuutta eri kirjastojen tietokannoista, kuten Laurean kirjastosta, Kirkes-kirjastosta ja Ratamo-kirjastoista. Kirkes ja Ratamo kirjastot kattavat koko Keski-Uudenmaan ja viisi muuta Uudenmaan ja Kanta-Hämeen kuntaa. Opinnäytetyöhön tuleva kirjallisuus valittiin tunnettujen oppilaitosturvallisuutta tutkineiden kirjoittajien mukaan. Kun tietoperusta oli valmis, minulla oli silloin tietopohjaa aloittaa havainnoinnit ja haastattelut. Näiden edellä mainittujen menetelmien tulosten jälkeen pääsin laatimaan kehitysideoita oppilaitokselle. Kehitysideoiden tukena oli lait, suositukset, viranomaisten ohjeet ja oppilaitosturvallisuuteen kohdistuva kirjallisuus.

4 Menetelmät

Aineiston keräämiseen käytettiin kahta erilaista menetelmää, jotka olivat haastattelu, ryhmähaastattelu ja havainnointi. Näiden menetelmien käyttäminen tuo työhön menetelmätriangulaatiota, mikä tarkoittaa, että käytetään monia erilaisia menetelmiä tiedon keräämiseksi, jotta saataisiin erilaisia näkökulmia, koska yksittäisellä tutkimusmenetelmällä ei saada tarpeeksi kattavaa kuvaa kohteesta. Triangulaatio parantaa opinnäytetyön

luotettavuutta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b.) Haastatteluja tehtiin opettajille yksittäin ja ryhmänä. Havainnointi toimi haastattelujen tukena.

4.1 Haastattelut

Haastattelu on yksi yleisimmistä tiedonkeruumenetelmistä tutkimustyössä. Haastattelun tehtävänä voi olla asioiden syventäminen tai selventäminen. Haastattelut, jotka tehdään kohteen työympäristössä antavat usein syvällisemmän kuvan haastateltavan todellisista ajatuksista. Asioita on helpompaa kuvailla ja muistaa, kun ollaan niiden äärellä. Haastattelulla on mahdollista saada kohteesta näkökulmia, jotka laajentavat aineistoa. (Moilanen, Ojasalo & Ritakoski 2014, 106.)

Haastattelut tulisi mielellään äänittää koska se auttaa haastattelijaa tarkkailemaan haastateltavaa paremmin. Jälkeenpäin aineistoon palaaminen on helpompaa, koska äänite toimii niin sanotusti muistina ja tilanteiden tulkinnan apukeinona. Äänitteen kuunteleminen uudestaan saattaa mahdollistaa uusien näkökulmien syntyminen. Haastattelun raportointikin onnistuu paremmin äänitteen kanssa. Äänitteen tekemiseen tarvitaan aina lupa haastateltavalta. Äänittämisen jälkeen haastattelut tulisi litteroida, se auttaa aineiston analysointiin. Litterointi voidaan tehdä yleiskieltä käyttäen tai sanatarkasti, riippuen tutkimuksen kohteesta. (Moilanen 2014 ym., 107.)

Opinnäytetyön haastattelut tehtiin puolistrukturoituna, jossa kysymykset on laadittu ennakkoon mutta haastattelija voi muuttaa niiden järjestystä haastattelun aikana. Myös sanamuodot voivat muuttua haastattelun edetessä. Haastattelussa voidaan myös jättää kysymättä haastattelu runkoon liitettyjä kysymyksiä tai lisätä mieleen tulevia kysymyksiä. (Moilanen, ym. 2014, 108.). Haastattelun runko oli sama kuin ryhmähaastattelussa, mutta erilaisia kysymyksiä tuli kuitenkin mieleen haastattelujen lomassa, koska yksilö ja ryhmähaastattelun haastateltavat olivat eri asemassa ja mahdollisesti jääviä vastaamaan joihinkin kysymyksiin. Joillakin haastateltavilla ei todennäköisesti ollut tietyistä asioista mitään tietoa, joten ne kysymykset jätettiin pois haastateltavalta. Haastattelut äänitettiin ja litteroitiin, eli kirjoitettiin puhtaaksi heti kun mahdollista. Haastattelut tehtiin koulun tiloissa. Yksilöhaastattelussa oli koulun rehtori ja haastattelu kesti noin 14 minuuttia. Haastattelujen kysymykset löytyvät liitteestä 1.

Ryhmähaastattelussa osallistujia on useita. Haastattelija puhuu kaikille haastateltaville mutta kysyy välillä kysymyksiä myös tietyiltä henkilöiltä. Ryhmähaastattelun etuna yksilöhaastatteluun verrattuna on, että ryhmässä vallitseva dynamiikka vie käsiteltäviä asioita uusille tasoille. Etuna on myös se, että saadaan nopeasti useilta henkilöitä tietoa samanaikaisesti. Ryhmän jäsenet voivat myös auttaa muistamaan jotain mitä yksinhaastattelussa ei olisi muuten tullut mieleen. Puhuminen saattaa myös olla rennompaa

ryhmässä, jos ryhmähenki on hyvä. Menetelmä sopii hyvin tilanteeseen, jossa aihepiiristä ei ole paljoa tietoa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006c; Moilanen ym. 2014, 111-113.)

Ryhmähaastattelussa toimittiin kuten yksilöhaastattelussa, eli se äänitettiin ja litteroitiin mahdollisimman nopeasti haastattelun jälkeen. Haastatteluun käytettiin samaa kysymysrunkoa kuin yksilöhaastattelussa. Koska kysymysrunko oli sama kuin yksilöhaastattelussa, voidaan näitä kahta vertailla keskenään. Ryhmähaastattelussa oli paikalla neljä henkilöä (taulukko 2).

Ryhmähaastattelu. Kesto n. 31min	Ammattinimikkeet:
Ryhmähaastateltava A	Opettaja
Ryhmähaastateltava B	Opettaja
Ryhmähaastateltava C	Sairaanhoidtaja
Ryhmähaastateltava D	Varhais erityiskasvatuksen lastenhoitaja

Taulukko 2: Ryhmähaastattelun kokoonpano

Koska työn luonne on salainen, ei tässä työssä tulla mainitsemaan haastateltavien nimiä, jotta haastateltavien anonymiteetti säilyisi. Heidän ammattinimikkeensä olivat erilaiset mutta he kaikki työskentelivät oppilaiden kanssa täysipäiväisesti. Ryhmähaastattelu oli myös puolistrukturoitu ja haastattelu tehtiin työympäristössä.

4.2 Havainnointi

Havainnointi on yksi vanhimmista tutkimuksen menetelmistä. Havainnointia käytetään kvalitatiivisissa tutkimuksissa. Menetelmän käyttöä voidaan hyvin perustella, kun ilmiötä ei kunnolla tunneta ja tieto on vähästä tai tietoa ei ole ollenkaan. Havainnoinnin etuna ovat tilanteiden ja ilmiön luonnonmukaisuus, kun ne tapahtuvat luonnollisessa ympäristössä ja kontekstissa. Tietoa saadaan monipuolisesti havainnoimalla. (Kananen 2008, 69, 71.)

Havainnointi on järjestelmällistä tarkkailua, eikä vain satunnaista katselemista. Havainnointia voidaan käyttää yksittäisenä menetelmänä tai muiden menetelmien tukena, sillä voidaan täydentää haastatteluja tai kyselyjä. Kehittämistehtäviin havainnointi sopii hyvin, muun muassa, kun kehittämiskohteena on ympäristö. (Moilanen ym. 2014, 114.)

Havainnointityö alkaa ennen varsinaista havainnointia, tämä vaatii huolellista valmistelua. Havainnoija tarvitsee yleensä johdolta luvan ja hyväksynnän kerätä tietoa toimitiloista. Havainnoinnin täytyy olla järjestelmällistä. Havainnointi kohdistuu ennalta määrättyyn kohteeseen, tulokset tulisi kirjata välittömästi muistiin, esimerkiksi lomakkeelle, havainnointipäiväkirjaan, videoimalla, kuvaamalla tai äänittämällä. Kohteen mukaan myös erilaisia aisteja voidaan kirjata muistiin ja tarpeen tullen myös käyttää, kuten näkö, maku, kuulo, haju ja tunto. Havainnoinnin suunnittelussa on tärkeää päättää minkälaisen roolin

havainnoija ottaa, onko hän täysin ulkopuolinen tarkkailija tai vastavuoroisesti aktiivinen osallistuja. Tutkimuksen alkuvaiheessa havainnoijalle sopii tarkkailija rooli, jotta havainnoija pääsee tutustumaan aiheeseen. Osallistuvassa havainnoimisessa havainnoitsija osallistuu kohteen toimintoihin, esimerkiksi työntekijän tai asiakkaan roolissa. (Moilanen ym. 2014, 115-116.)

Havainnointitekniikoita voivat olla jäsenneily eli strukturoitu toiminta tai väljä ja joustava, eli strukturoimaton. Strukturoidussa toiminnassa probleema jäsennellään tarkasti ennen havainnointia ja laaditaan erilaisia luokitteluja. Strukturoimatonta toimintaa on hyvä käyttää, kun halutaan saada mahdollisimman kattavasti ja paljon tietoa asiasta. Vaikka tällaista ei haluta luokitella etukäteen, on hyödynnettävä ilmiöön liittyvää teoriaa, joka auttaa olettamaan, mitä ilmiössä mahdollisesti tapahtuu. (Moilanen ym. 2014, 116.)

Opinnäytetyössä havainnointi tehtiin rehtorin kanssa koulun rakennuksessa kolmeen kertaan eri aikoina. Havainnoinnin aikana keskusteltiin rehtorin kanssa ja samalla tehtiin muistiinpanoja. Yksi kerta kolmesta suoritettiin niin, ettei koulussa ollut sisällä kuin ainoastaan henkilökuntaa, muina kertoina oppilaatkin olivat koulussa. Tämän lisäksi käytiin havainnoimassa koulun piha-alueita iltaisin, koska havainnoinnin aikana oli tullut ilmi, että nuoret käyvät iltaisin käyttämässä koulun pihaa, ja välillä tapahtuu vahinkoja ja joskus rikotaan liikennesääntöjä. Piha-alueen havainnoinnit suoritettiin eri vuorokauden aikoina ja eri viikonpäivinä.

Ennen havainnoiteja oli kerätty tietoa oppilaitosturvallisuudesta erilaisista kirjallisista lähteistä ja tutkimuksista. Tämä auttoi havainnoimaan tarpeellisia asioita, jotka kuuluisivat opinnäytetyöhön valittuihin turvallisuus osa-alueiden sisälle. Ennen kaikkia havainnoiteja oli tehty myös ”käsikirjoitus” asioille, jotka tulisi ainakin pitäisi katsoa. Jokaisella havainnointikerralla käytiin joko tarkistamassa edellisellä havainnointi kerralla ilmenneitä asioita uudestaan tai uusi asia, joka oli ponnahtanut esille edellisen havainnoinnin muistiinpanojen analysoimisesta.

4.3 Analysointi

Saaranen-Puustinen ja Puusniikka (2006d) mainitsevat, että ei ole kaavaa tai mallia miten laadullista tutkimusta pitäisi analysoida. Analysointiin kuuluu aina tutkijan itse tekemiä kokeiluja. Analyysilla tarkoitetaan tutkimuksen yhteydessä sellaisia tavallisia asioita, kuin aineiston lukemista huolellisesti, sisällön ja rakenteiden erittelyä, tekstimateriaalin järjestelyä, jäsentämisen miettimistä, esimerkiksi mistä aineistossa kerrotaan, miten ja missä määrin. Analyysin sisältö voi olla luokittelemista aiheiden tai teemojen ehdolla. Ideana on saada ymmärrys kerätystä materiaalista, kiteyttää kertomusten ja haastattelujen sisältöjä ja tarkastella tutkimuksen kannalta tärkeimpien seikkojen ilmentymistä ja esiintymistä. Tutkija lisää aineiston informaatioarvoa analysoimalla. Tutkija tulkitsee ja kiteyttää aineistoa sekä käy keskustelua, empirian, teorian ja oman ajattelun kanssa. Loppuvaiheessa tutkijalla tulisi olla

enemmän analysoitua aineistoa kuin alkuperäisessä muodossa olevaa aineistoa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006d.)

Rehtorin ja ryhmähaastattelun litteroinneista etsittiin opinnäytetyön turvallisuuden osa-alueisiin kuuluvia vastauksia, ne kirjattiin erilliselle paperille, jonka jälkeen väritettiin esille tulleet asiat oman teeman mukaisella värillä. Havainnoinneissa oli mukana muistivihko, johon kirjattiin oppilaitoksen turvallisuuspuutteita. Kaikilla kolmella havainnointi kerroilla mukana oli koulun rehtori. Rehtori täydensi asioita, joita havainnoinnissa huomattiin tai asioita, joita havainnoinnin kautta ei voinut huomata. Rehtorin kanssa keskustelleet asiat kirjattiin muistiin samanlailla kuin havainnoinnin asiat. Turvallisuuspuutteet väritettiin myös turvallisuus osa-alueiden mukaan väreillä teemoihin kuten litteroinnissakin. Tällä tavoin pystyttiin jaottelemaan haastatteluiden ja havainnoinnin teemat saman värin alle, jolloin pystyttiin helposti vertailemaan niitä keskenään.

Havainnoinnin muistiinpanoista, rehtorin haastattelun ja ryhmähaastattelun litteroinneista etsittiin lauseita ja kommentteja, jotka menisivät valmiiksi valittujen kolmen turvallisuus osa-alueiden alle, jotka ovat työturvallisuus, pelastusturvallisuus ja kiinteistö- ja tilaturvallisuus. Käytettiin koodausta, joka perustui aikaisempaan ryhmittelyyn. Alettiin keräämään tietoa, jotka sopivat ryhmittelyjen alle. Kun kommentti tai asia löytyi, se väritettiin oman ryhmän mukaan riippuen minkä ryhmän alle se kuului. Tämänkaltainen koodaustapa lähestyy analyysia tarkasti ja tunnistaa relevantin datan nopeasti. Käytettiin niin sanottua line-by-line koodausta, eli tekstiä käytiin läpi rivi riviltä, jotta päästään kaivautumaan syvemmälle materiaaliin ja löydetään yksityiskohtaisempaa tietoa. (Crosley & Jansen 2020.) Tämän avulla esiin nousseita asioita pystyttiin vertailemaan ja samalla huomattiin myös, mitkä asiat nousivat esille.

5 Tulokset

Tiedon analysoinnin jälkeen tulokset jakautuivat kolmen menetelmän, yksilö-, ryhmähaastattelun ja havainnoinnin välillä. Haastattelun ja ryhmähaastattelun tulokset upotin saman opettajien tulosten luvun (5.1) alle. Eri teemaan turvallisuuden eri osa-alueiden mukaan. Seuraavissa alaluvuissa käydään läpi erikseen haastatteluiden ja havainnointien tulokset.

5.1 Haastatteluiden tulokset

Yksilö- ja ryhmähaastatteluiden tulokset on jaettu turvallisuuden osa-alueiden alaotsikoiden alle. Tulokset pohjautuivat yksilö- ja ryhmähaastatteluun, jotka pidettiin samana päivänä koulun tiloissa. Koulun henkilökunnan haastattelutuloksissa on tarkoituksella häivytetty mahdolliset henkilöihin tai rakennukseen tunnistamiseen liittyvät asiat. Haastatteluissa olevien opettajien ja muiden työntekijöiden työhistoria eri oppilaitoksissa on 3-25 vuotta.

5.1.1 Pelastusturvallisuus

Suurin osa kuulutuslaitteista on lukitussa tilassa ja niillä pystyy kuuluttamaan vain tietyille ja halutuille sektoreille, esimerkkinä vain ruokalaan kuuluva kuulutus. Kuulutusjärjestelmiä on kolme eri puolella koulua. Muun muassa paloilmoitinjärjestelmän lähellä on kuulutusjärjestelmä, jotta paloilmoitinjärjestelmää tarkistamaan kutsuttu pelastuslaitoksen henkilökuntaan kuuluva voi alkaa tiedottaa rakennuksen sisällä oleville ihmisille ja ohjeistamaan heitä tilanteen mukaan. Kuulutusjärjestelmät ovat akkuvarmennettuja ja niin sanotusti pakkosyötöllä, joten kuulutuksia ei pääse hiljentämään ja ne toimivat sähkökatkoksissakin. (Haastateltava A 2022.)

Poistumisharjoituksia pidetään ryhmähaastatteluryhmän mielestä riittävästi ja usein. Poistumisharjoitusta oli saatu kokeiltua aivan aidossa tilanteessakin keväällä, kun oppilas oli vahingossa painanut palohälytysnappia. Harjoitus oli sujunut loistavasti kaikkien mielestä. Poistumisreiteille ei syntynyt aikaisemmin pelättyjä pullonkauloja. ”Harjoituksissa kuitenkin kaikki oppilaat lähtevät aina luokista poistumaan, mutta tässä keväällä sattuneessa vahingossa poistuttiin ympäri rakennusta”. (Ryhmähaastateltava A 2022.)

Alkusammutusharjoituksia oli ollut säännöllisesti ennen covid-19 pandemian alkua, joka alkoi vuonna 2020 maaliskuussa. Myös EA-koulutukset jäivät pois pandemian takia. Suunnitelmissa oli, että ainakin alkusammutusharjoitukset jatkuisivat jälleen lukuvuoden 2022-2023 aikana. (Haastateltava A 2022.) Vaikka alkusammutuskoulutuksista oli aikaa, niin melkein jokainen ryhmähaastateltava kertoi luulevan osaavansa käyttää sammutinta ja muuta alkusammutuskalustoa, kun kysyttiin, osaisivatko he toimia alkusammutuskaluston kanssa ja sammuttaa niiden avulla tulipalon, jos juuri nyt alkaisi tulipalo haastattelutilassa. Kuitenkin ryhmähaastateltavat olivat sitä mieltä, että tietoja ja taitoja ”pitäisi päivittää”. (Ryhmähaastateltava A 2022; Ryhmähaastateltava C 2022; Ryhmähaastateltava D 2022.)

Palo-ovet jäävät haastattelun mukaan helposti auki iltakäyttäjiltä, vaikka heitä on aiheesta informoitu useaan kertaan. Ulko-ovet ovat myös jätetty auki iltakäyttäjien toimesta muutamaan kertaan, joka ei ole ollut sallittua. Palo-ovien aukipitämisen helpottajana on ollut välillä ovikiiloja, joita on monesti otettu pois näkyviltä. Kerran palo-oven kiinnipitäminen on myös hidastanut tunkeutujien aikeita päästä pidemmälle koulun tiloissa. (Haastateltava A 2022.)

Palotarkastaja käy koulun rakennuksen läpi säännöllisesti ja hän on pääsääntöisesti antanut vain pieniä huomautuksia koskien pelastusturvallisuutta. Viimeksi tullut maininta koski, että hiekoituslaatikot ovat liian lähellä rakennuksen seinää, tämä kohottaa tuhopolton riskiä. Koulun oma huoltohenkilö tarkastaa tietyn välein alkusammuttimien huollon ajankohdan ja vie ne tarpeen mukaan huoltoon (Haastateltava A 2022.)

5.1.2 Työturvallisuus

Oppilaitoksessa aloitettiin vuonna 2019 vaativan erityistuen ryhmä, joka toimii moniammatillistiiminä, johon kuuluu eri ikäisiä oppilaita esikouluikästä kakkosluokkaan asti, eli 6-8-vuotiaita. Ryhmähaastattelussa oli mukana erityistuen ryhmän henkilökuntaa. Opettajat ja muu henkilökunta, jotka aloittivat ryhmässä, etteivät saaneet mitään perehdytystä. Ryhmähaastateltava A (2022) kertoi, että heidän perehdytyksensä oli ”takapuoli edellä”, eli he oppivat samalla kun tekivät työtä. He myös aloittivat MAPA:n (Management of Actual or Potential Aggression) koulutuksen vasta lokakuussa, vaikka ryhmä oli aloittanut jo elokuussa. Monet ryhmähaastatteluryhmän mielestä koulutus olisi pitänyt aloittaa ennen kuin oppilasryhmä aloittaa. Yksi ryhmän työntekijöistä tuli vuotta myöhemmin kuin toiset, hän sai omasta mielestään hyvän ja kattavan perehdytyksen vanhoilta työntekijöiltä (Ryhmähaastateltava D 2022). Kaikki ryhmähaastateltavat olivat kokeneet, etteivät saaneet johdolta tarpeeksi tukea aluksi, vaikka olisivat sitä kaivanneet. Myöhemmin he ovat saaneet tukea toisiltaan ja se on ollut heille riittävä. Haastateltava A ei ollut myöskään saanut minkäänlaista perehdytystä, vaan asiat selvitettiin kysymällä muilta kollegoilta. Kysyttäessä perehdytyksestä Hän vastasi ”no eipä ollut, olen mä toiminut tietysti tällaisessa virassa aikaisemmin. Tietysti kun edeltäjä on lähtenyt ja niin sitten ikään kuin itse pitää kysellä ja selvittää”.

Kun uusi opettaja tulee oppilaitokseen hänet, perehdytetään työhönsä. ”Jos tulee kunnan ulkopuolelta niin meillä on sellainen työpari rakenne siihen eli me pyritään rakentaa meidän työparit sillä lailla, että aina uuden työntekijän kanssa on työparina joku, joka on ollut pidempää talossa.” (Haastateltava A 2022.)

Turvallisuuskävelyitä oli haastatteluiden mukaan tarpeeksi, eli pari kertaa vuodessa. Myös muita turvallisuuteen liittyviä koulutuksia on ollut vuosittain. Yksilöhaastattelussa muisteltiin, oliko sisälle suojautumista ollenkaan harjoiteltu, koska se voisi olla traumaattista pienille lapsille ja näistä harjoituksista tulisi aina mieleen ulkoinen väkivallantekijä. Ryhmähaastattelussa muistettiin, että sisälle suojautuminen oli tehty tämän lukuvuoden aikana. Harjoitus oli onnistunut moitteettomasti, ilman pelkotiloja tai traumoja. (Ryhmähaastateltava A 2022.)

Ryhmähaastatteluissa kävi ilmi, että kaikki olivat käyneet MAPA-koulutuksen ja he olivat sitä mieltä, että koulutuksen tulisi jokaisen opettajan käydä. He kokivat MAPA:n hyväksi ja tarpeelliseksi koulutukseksi kaikille, vaikka eivät opettaisikaan ollenkaan erityistuen piirissä olevia oppilaita. Heistä tuntui, että kun oppilas alkaa käyttäytyä aggressiivisesti MAPA:n käyneet kutsutaan ensimmäisenä paikalle, koska he ovat saaneet koulutuksen tällaisiin tilanteisiin. Kaikille koulutettava koulutus ehkäisisi tilanteen eskaloitumisen pahemmaksi, kun aikuinen osaisi toimia ja ennakoita tilannetta oikein. Koulutuksen käyneistä tämän takia olisi

hyvä, että kaikki kävisivät koulutuksen koska tämä parantaisi opettajien ja oppilaiden turvallisuutta ja heitä (MAPA:n käyneitä) ei kuormitettaisi tällaisiin tilanteisiin niin useasti. (Ryhmähaastateltava A 2022.)

Henkilökunta saa nykyään hyvin tukea, kun he ovat kohdanneet väkivaltatilanteita oppilaiden kanssa. Tällaista tapahtuu noin kymmenisen kertaa vuodessa. He kokevat, että heidät on otettu tosissaan ja ohjattu oikean hoidon piiriin, jos on ollut tarvetta. Vaikkakin kritiikkiä tulee, koska työnohjaus on kerran tai kaksi lukukaudessa. Siinä vaiheessa ei enää muista käydä läpi sellaista, mikä on tapahtunut esimerkiksi jo muutamia kuukausia sitten. (Ryhmähaastateltava A 2022.)

Henkilökunnan välisiä epäasiallisista käytöksestä kysyttäessä kukaan ei ollut sellaista kokenut, tai huomannut, että työkaveri olisi kokenut. Ryhmähaastateltava C (2022) kertoi, että epäasiallista käytöstä oli tapahtunut opettajan ja oppilaan välillä, ja siitä oli kerrottu eteenpäin ja siihen oli reagoitu. Miten siihen oli reagoitu ei tullut haastatteluissa olevien tietoon. Haastateltavat kokevat, että saisivat tarpeeksi tukea, jos epäasiallisesta kohtelusta kertoisivat eteenpäin. Vanhemmilta ei kukaan haastateltava ollut saanut uhkauksia tai epäasiallista käytöstä.

Koulu reagoi huoltajien häiriökäyttäytymiseen, jos tiedetään, että huoltaja saattaa olla aggressiivinen ja on tulossa tapaamaan oppilaitokseen henkilökuntaan kuuluvaa, tällöin huoltajaa ei tavata yksin. Ollaan joko samassa tilassa kahdestaan toisen henkilökuntaan kuuluvan kanssa, henkilökuntaan kuuluva on viereisessä huoneessa tai henkilökunta on välittömässä läheisyydessä. Ollaan valmiina, jos tilanne on eskaloitumassa tai eskaloituu. Huone, jossa tilanpuutteen vuoksi saatetaan pitää tällainen tapaaminen ei ole turvallinen. Huoneessa on vain yksi poistumisovi. (Haastateltava A 2022.)

Kysyttäessä suurinta turvallisuushkaa koulussa Ryhmähaastateltava A (2022) vastasi huonon johtamisen. Nykyisestä johtamisesta ei ollut ongelmia. Huono johtajuus voi Ryhmähaastateltava A:n mielestä luoda fyysistä ja henkistä turvattomuutta, joka saattaisi heijastua työyhteisöön, jossa henkilöiden välit eivät toimisi riittävän hyvin. A lisäsi vielä, että ”autoritäärinen ja välinpitämätön johtaja olisi tämän kaltainen pahin uhka nykyisessä oppilaitoksessa”.

Jokainen haastateltavana oleva kertoi, että pitää oppilaitosta turvallisena paikkana opettaa ja tehdä työtä. He eivät myöskään ole miettineet työn fyysisen tai henkisen kuormittavuuden lisäävän heidän haluaan vaihtaa työpaikkaa, vaikka asia on välillä käynyt mielessä. Ryhmähaastateltava A (2022) kertoi, että ”rankimpina päivinä olen miettinyt, että toisaalta miksi hakkaan päätä seinään tämän saman asian kanssa, mutta olen kokenut kuitenkin, että tylsistyisin toisessa paikassa.”

5.1.3 Kiinteistö- ja tilaturvallisuus

Haastateltava A (2022) vastasi suurimmaksi turvallisuushaksi iltaisin ja viikonloppuisin aikaa viettävät nuoret autoineen ja mopoineen koulun piha-alueella. Ajoneuvoista piha-alueella on ilmoitettu järjestelmällisesti virkavallalle, sakkojakin on annettu kiinnijäämisistä ja vahingonteoista, mutta tämä ei ole hidastanut liikennettä pihalla. Pihalla on muun muassa sytytelty nuotioita, juotu alkoholia, josta on jäänyt alueelle lasinsirpaleita ja roskia, ihminen jäänyt auton alle, autolla törmätty lamppupylvääseen, tuhottu valvontakameroita ja muuta koulun omaisuutta. Autoilla ja mopoilla ajelu koulunpihalle jalkakäytäviä ja huoltoteitä pitkin on ”tämän paikan perinne nuorien keskuudessa” ja ollut ongelmana jo kauan. Myös koulun iltakäyttö, liikuntasalin käyttäminen pääasiassa, on turvallisuusongelma. Ovia jätetään auki vahingossa tai tarkoituksella, vaikka tästä on informoitu iltakäyttäjien vastuuhenkilöitä. Ovien jääminen auki on muun muassa johtanut siihen, että sisälle on päässyt pari ei toivottua henkilöä, jotka ovat yrittäneet päästä koulun sisäalueelle, jossa olisi ollut muun muassa tietokoneita ja tv-näyttöjä, mutta lukittu palo-ovi oli hidastanut henkilöitä, niin etteivät olleet päässeet eteenpäin. (Haastateltava A 2022.)

Luokkahuoneet koettiin turvallisiksi. Kaikki ryhmähaastateltavat olivat tätä mieltä. Erityistuenryhmän haastateltavat olivat samaa mieltä, vaikka heidän täytyy valppaammin valvoa oppilaita, ettei mitään tapahdu. Heidän ryhmässään myös aggressiiviset kohtaukset ovat arkipäiväisempää kuin muilla luokilla.

Kunta teki aikoinaan päätöksen, että kaikkien oppilaitosten on pidettävä ulko-ovet aina lukossa. Tämä on Haastateltava A (2022) mielestä parantanut turvallisuutta koulussa. Aiemmin henkilökuntaan kuulumattomia aikuisia saattoi ilmestyä viettämään aikaa tai sateen suojaan oppilaitoksen aulaan. Myös takkien ja muiden naulakkotavaroiden häviäminen, kuten reppujen ja takkien varastaminen on loppunut kokonaan, kun ovet lukittiin. Jos joku, haluaa koulun ovesta tulla sisään eikä ole avainta, hän soittaa oveen kiinnitetystä lapussa olevaan numeroon, tietylle henkilölle ja kutsuu häntä tulemaan avaamaan. Näin tekevät myös oppilaat, jotka tulevat esimerkiksi myöhässä kouluun. Tällä tavalla saadaan tuntemattomille ja avaimettomille henkilöille aina saattaja koulun sisätiloissa ja saadaan myös varmistus henkilön aikeista ennen kuin hänet päästetään sisään. Avaintenhallinta toimii rehtorin kautta, joka antaa avaimet ja laittaa avaimiin kulkuoikeudet ja tarvittaessa poistaa tai kaventaa kulkuoikeuksia. (Haastateltava A 2022.)

5.2 Havainnoinnin tulokset

Tulokset on jaettu opinnäytetyössä aikaisemmin mainittujen turvallisuuden osa-alueiden alle. Havainnoinnit perustuvat systemaattiseen tarkkailuun monena eri kertana tehtyyn käyntiin koululla ja sen lähetyillä. Kun koulua havainnoitiin, keskusteltiin rehtorin kanssa, joka myös kierrätti eri puolille koulurakennusta. Häneltä saatiin lisätietoa asioista, joita havainnoitiin.

Keskustelun muistiinpanot kirjattiin muistiviholle. Keskustelussa ei ollut tiettyä teemaa tai runkoa. Ennen havainnointi kertoja muistiin oli kirjattu asiat, jotka pitäisi käydä läpi koululla jokaisella tulevalla havainnointi kerralla.

5.2.1 Pelastusturvallisuus

Pelastuslaitosta ja muita viranomaisia palveleva opaskartta oli ulkona hyvässä kohdassa, ajatellen siitä, kun koulun alueelle saavutaan hätätapauksissa. Opaskartta oli selkeä, ajantasainen, siinä näkyivät keskeiset asiat ja kirjaimet ja kokonaiskoko oli riittävän suuri. Luokkahuoneissa tai muissa sisätiloissa ei ollut ollenkaan opastekarttaa.

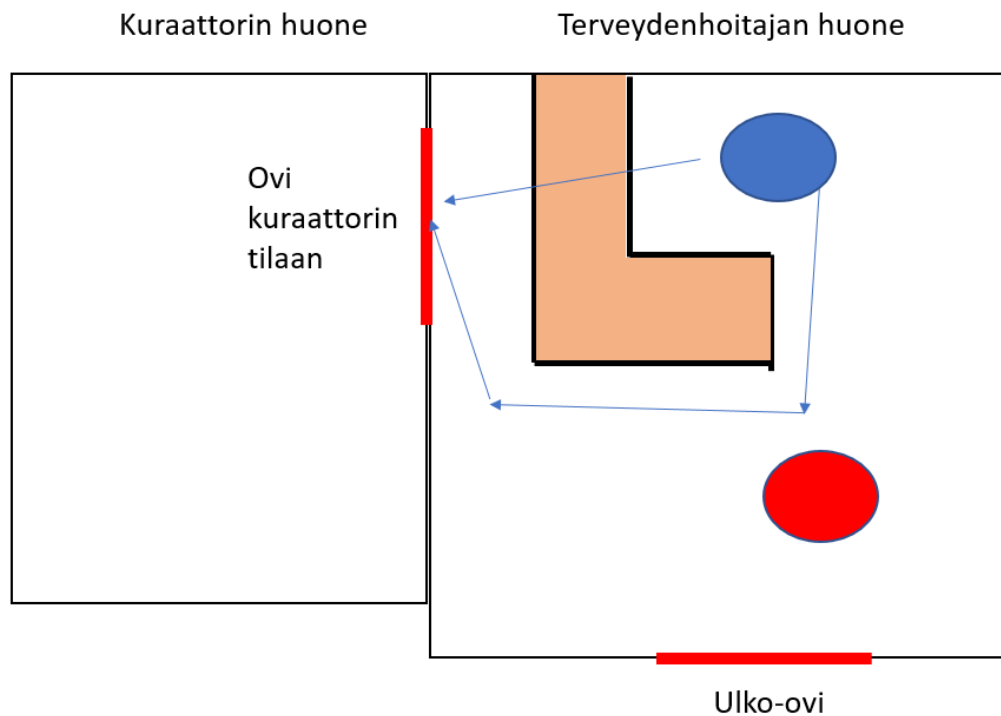
Pelastusturvallisuutta oppilaitoksessa parantaa alkusammutusvälineiden läheisyys. Ne olivat tarpeeksi lähellä toisiaan. Sammutusvälineet olivat myös paikoissa, joissa oli riskinä syttyä tulipalo, kuten muun muassa sosiaalitilat ja tila, jossa oli liesi ja uuni. Nuolin oli selvästi merkitty, että missä on lähin alkusammutusväline. Vaikka tiloja ei tuntisikaan olisi löytänyt nopeasti lähimmille alkusammutusvälineille

Muutamit palo-ovet olivat auki, kuulemma vain ”väliaikaisesti”. Vaikka ei huomattu mitään aivan lähetyvillä olevaa toimintaa, jonka vuoksi juuri nämä tietyt palo-ovet olisi pitänyt olla auki, kuten esimerkiksi jos joku olisi kantanut painavaa lastia juuri ovesta sisälle. Palo-ovet laitettiin kiinni, kun huomattiin että ne ovat auki.

Rakennus on kaksikerroksinen. Alhaalla oli otettu huomioon ikkunasta poistuminen luokkahuoneista. Yläkerrassa ikkunoiden kautta ei voinut poistua hätätilanteessa. Joissakin toisen kerroksen luokissa oli ovi toiseen tilaan käytävälle johtavan oven lisäksi hätätilanteita varten. Tämä ei kuitenkaan toteutunut kaikissa toisen kerroksen luokissa. Yleisesti yläkerrasta oli mahdollisuus päästä kahta eri kautta alas maanpinnalle käytävältä.

5.2.2 Työturvallisuus

Työturvallisuutta heikentävä kohta löytyy opiskelijahuollon tiloista. Kuraattorin ja terveydenhoitajan työhuoneiden välissä oli ovi, josta pääsee ilman avainta toiseen tilaan poistumaan hätätilanteessa. Terveydenhoitajan huoneessa, hoitajan ja oven välissä oli työpöytä, joten hän joutuisi nopeassa hätätilanteessa kiipeämään työpöydän ylitse päästäkseen toiseen huoneeseen tai lähestymällä mahdollista häiriökäyttäjää, päästäkseen toiseen huoneeseen turvaan (Kuvio 4).

Kuvio 4: Havainnekuva terveydenhoitajan hätäpoistumisreiteistä häiriökäyttäjän uhatessa

Työturvallisuutta parantava toimintamalli oli niin sanotut ”huutomerkkilistat”, joita on jokaisella alueella ja luokassa. Kyseessä on punainen lista, jossa on musta huutomerkki ja paperin kääntöpuolella lukee alue tai luokka, jossa se on kiinni seinässä. Oppilaita on ohjeistettu, että jos tulee jokin hämminki tai opettaja pyytää oppilasta ”käyttämään” lappua, niin oppilas vie lapun lähimmälle aikuiselle tai opettajalle, jonka hän näkee, jolloin lapun saanut henkilö osaa tulla auttamaan oikeaan luokkaan tai alueelle. Tilanne, jossa tätä voidaan käyttää, on esimerkiksi, kun oppilas riehuu luokassa ja opettaja tarvitsee toisen aikuisen apua mutta ei voi poistua paikalta, tai jos oppilas huomaa kiusaamistilanteen. Tämä toimii vähän kuin hälytysnappi.

5.2.3 Kiinteistö- ja toimitilaturvallisuus

Illalla havainnoinnissa huomattiin, että koulun piha-alueella oli autoja ja mopoja parkkeerattuina, vaikka koulun piha-alueen lähetyvillä on liikennemerkkit, jotka kieltävät ajoneuvolla ajamisen alueelle. Valaistus on pihalla koko ajan päällä. Koulun pihalle pääsee helposti ajoneuvoilla koska koulun aluetta ei ole aidattu. Koululla on yhdessä paikassa puomi, jonka pitäisi rajoittaa mopoilijoita ja autoilijoita tulemasta alueelle, mutta tämän pystyy kiertämään koulun toiselta puolen, jossa ei ole porttia tai puomia. Toiseen kohtaan oli rakennettu kesän 2022 aikana parkkipaikka, jossa on korotettu reunakivetys, joka vaikeuttaa muttei kuitenkaan estä autolla ajoa piha-alueelle. Huoltoreittiä pitkin piha-alueelle on hiekkatie, jota kautta pääsee helposti autolla pihalle. Kaikkien piha-alueelle menevien teiden

kohdilla on liikennemerkki, joka kieltää ajoneuvolla ajon alueelle. Alueella myös kerrotaan asiattoman oleskelun olevan kiellettyä ja muistutetaan kameravalvonnasta. Portin puuttuminen toiselta puolelta johtuu paristakin seikasta, jotka käydään läpi luvussa Tulokset (6.6.)

Rakennuksen katolle menoa oli vaikeutettu rautaverkolla, joka ympäröi portaat, jotka johtavat rakennuksen katolle. Tämän pitäisi vaikeuttaa mahdollista kiipeilijää yrittämästä katolle pääsyä. Käsien avattava lukon vipu on myös suojattu ulkopuolelta, ettei henkilöt pääse rautaverkon sisälle helposti. Keskustelussa kävi ilmi, ettei tämä verkko ollut innokkaimpia katolle yrittäjiä estänyt.

Koulua kierrellessä huomattiin, että joissakin kohdissa lähellä rakennusta oli isoja kiviä. Nämä kivet eivät yksinään aiheuta vaaraa, mutta vahingonteko mielessä oleva ihminen voi käyttää niitä esimerkiksi ikkunoiden, lukkojen tai muun rakennuksen rikkomiseen hetken mielihohteesta. Samalla kerralla huomattiin, että ikkunoihin voidaan laittaa näköesteet ja että pääovella on normaalia kestävämpää lasia. Pääoven vieressä olevan ruokalan lasia ei ole suojattu näköesteillä tai paksummalla lasilla. Tämä luo pienen heikkouden rakennuksen kuoreen. Kuorta ylipäätään on muuten vaikea rikkoa tai päästä siitä läpi. Kaikki ulko-ovet ovat jatkuvasti lukossa ja avaimia on vain henkilökunnalla. Avainten käytöstä jäi myös aina jälki tietokantaan.

6 Kehitysehdotukset ja johtopäätökset

Kehitysehdotukset ovat tietoperustassa, havainnoinnissa, yksilö- ja ryhmähaastatteluissa ilmenneet asiat, jotka auttaisivat oppilaitosta parantamaan pelastusturvallisuutta, työturvallisuutta ja toimitila- ja kiinteistöturvallisuutta. Näiden parantamisella olisi yhteyttä myös oppilaiden turvallisuudelle. Vaikka oppilaita ei tutkittu opinnäytetyössä, niin heihinkin turvallisuuden osa-alueet pelastusturvallisuus ja tila- ja kiinteistöturvallisuus linkittyvät. Kehitysehdotukset on laitettu omien alaotsikoiden alle, jotta lukijan olisi helpompaa löytää ne ja niiden perustelut.

6.1 Opasteet

Sisäopaskarttojen puuttuminen on turvallisuutta heikentävä tekijä oppilaitoksessa. Opastejärjestelmän puutteita ja epäjohtonmukaisuutta ei välttämättä tunnisteta, kun oppilaitoksen tilat ovat tuttuja. Hyvän opasteen tulisi olla informatiivinen, havainnollinen, selkeä, muodoltaan, tekstityypiltään, symboleiltaan, valaistukseltaan, kieleltään, väriltään ja muodoltaan. Opasteiden suunnittelussa tulisi ottaa huomioon muun muassa pelastautuminen ja sijoituspaikka. Rakennuksista ja tiloista saatetaan puhua eri nimillä dokumenteissa ja suunnitelmissa. Tämä saattaa vaikeuttaa häiriötilanteessa pelastustöissä käytettävää opastetta. Opasteet eivät saisi sekoittaa muihin merkintöihin. Opasteissa tulisi kuitenkin

välttää vaikeasti erottuvia väriyhdistelmiä. Väriyhdistelmiä, joita ei tulisi käyttää ovat esimerkiksi punainen-vihreä, sininen-vihreä sekä oranssi-ruskea. Tämä helpottaa ihmisiä, joilla on värinäön kanssa ongelmia. (OKM 2015, 32, 44.)

Opasteiden tulisi olla aina ajan tasalla ja tietojen tulisi olla yhdenmukaisia. Erityisesti olisi varmistettava, että opaskarttoihin merkittäisiin myös lähimmät alkusammutusvälineet ja kuinka niiden luo päästään. Tämä helpottaa ja nopeuttaa alkusammutusta ja voi pienentää vahinkoja. Myös lähin kokoontumispaikka tai reitti kokoontumispaikalle olisi löydettävä. Kuitenkin täytyy muistaa, ettei opasteissa kerrota sellaista kokoontumispaikkaa, johon mennään mahdollisen väkivaltatilanteen aikana. Väkivallan käyttäjä saattaisi käyttää tätä tietoa hyväkseen ja suunnata tätä kokoontumispaikkaa kohden saadakseen mahdollisimman paljon uhreja. Opasteiden teksti tulisi olla lyhyttä ja selkeää, sekä taustasta erottuvaa. Kontrastien eroavaisuuksien tulisi olla riittäviä, jotta ne havaitaan selvästi opasteesta. Kartan havainnollisuutta parantaa ministeriön ehdotus pakollisesta ”olet tässä” -merkistä, joka osoittaa kartan (käyttäjän) paikan kartalla. Opasteet tulisi sijoittaa oikealle korkeudelle. Yleensä opasteet asennetaan 1 400-1 600 mm korkeudelle maasta, mutta opasteissa pitää ottaa huomioon myös pienet lapset, jotka eivät välttämättä näe korkealle. Tällöin suositeltu korkeus tulisi olla 1 000-1 200 mm (OKM 2015, 44-45, 47.)

Jokelan koulusurmassa viranomaiset käyttivät pelastustöiden apuna koulun karttaa, joka oli revitty seinästä. Kun taas Kauhajoen kouluammuntatapauksessa opasteiden puutteellisuuden vuoksi hätäkeskus sai vääränkäskyksen oppilaitoksen nimestä ja ohjasi viranomaiset väärään paikkaan. Kouluammuntapausten takia ministeriö oli ehdottanut, että opasteet heijastaisivat pimeässä. Opasteiden tulisi palvella niin päivittäisiä tarpeita kuin häiriötilanteitakin varten. Opasteiden loogisuus, ymmärrettävyys ja havainnollisuus korostuu erityisesti, kun viranomaiset joutuvat tekemään nopeita päätöksiä opaskarttojen pohjalta, varsinkin tilanteissa, joissa viranomaiset miettivät pelastusreittejä ja jokainen sekunti saattaa pelastaa ihmishenkiä. (OKM 2015, 14, 17, 44-45.)

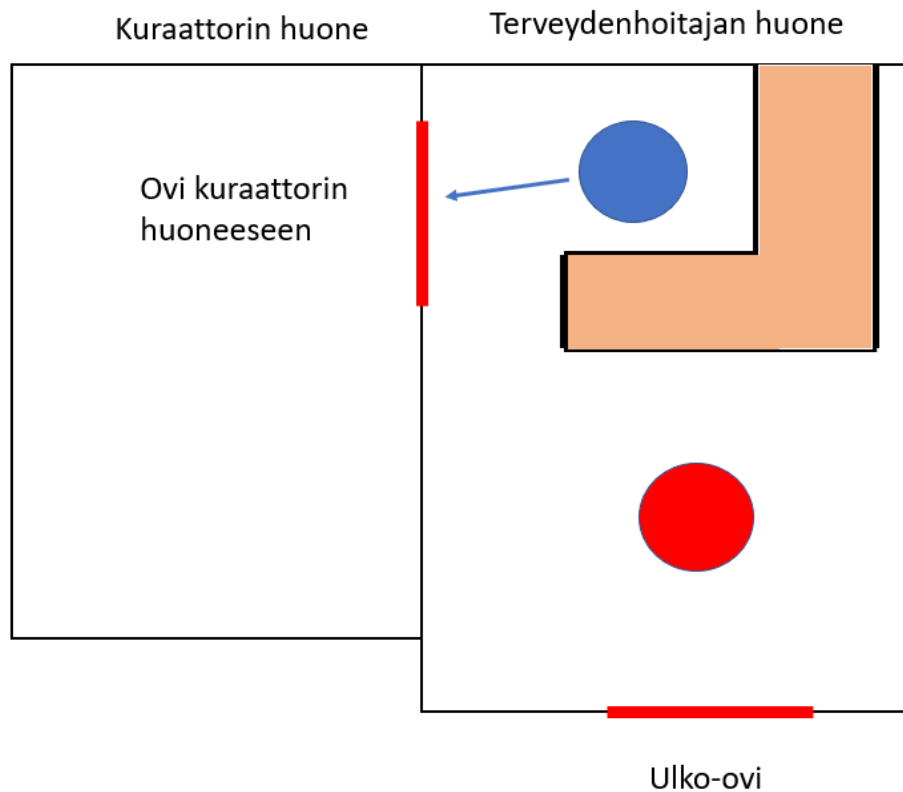
Opetus- ja kulttuuriministeriö nosti johtopäätöksissä ja suosituksissa esiin opasteet yhdeksi oppilaitoksen turvallisuuteen vaikuttavista turvallisuusratkaisuista. (OKM 2015, 60). Opasteiden laittaminen oppilaitoksen sisätiloihin nostaisi myös Uusimaalaisen oppilaitoksen turvallisuutta. Opasteet pitäisi viipymättä asettaa jokaiseen sisätulo-oven lähelle, luokkahuoneisiin, tiloihin, joissa ihmiset ovat (ruokala, liikuntasali, muut tilat) ja käytäville tietyn välimatkoin tai vaikka oppilaitoksen käytävien risteyskiin, jotta sisäkartan voi nähdä ilman luokkaan menemistä.

6.2 Terveydenhoitajan työhuone

Työturvallisuutta koskevassa luvussa 5.2.2 mainittiin terveydenhoitajan tilassa olevasta mahdollisesta poistumisesta häiriökäyttäytyjän aggressiivisen käyttäytymisen alkaessa. Kuviossa 4 havainnollistettiin mahdolliset poistumisreitit tällaisen välikohtauksen sattuessa.

Kuten kuvioista 4 huomataan, terveydenhoitajan on noustava työpöytänsä ylitse tai mentävä aggressiivista asiakasta lähemmäs, jotta pääsisi tilanteesta pois. Havainnoinnissa huomattiin, että ainakin silloin terveydenhoitajan pöydällä oli tavaraa sen verran, että sekin hidastaa poistumista. Kuitenkin hätätilanteessa olisi päästävä mahdollisimman nopeasti pois vaarallisesta tai uhkaavasta tilasta. Toinen huono vaihtoehto olisi, että terveydenhoitajan olisi tultava aggressiivista henkilöä lähemmäksi, jolloin on mahdollista joutua todennäköisemmin henkilökohtaisen koskemattomuuden rikkoutumiseen, koska on aggressiivisen henkilön ”käden ulottuvilla”. Kolmas vaihtoehto, joka jätettiin kuvasta pois, olisi ikkunan kautta pakeneminen, mutta se olisi tällaisessa tilanteessa liian hidasta, vaivalloista ja vaarallista. Tällöin joutuisi myös kääntämään selkensä aggressiiviselle henkilölle. Tämän takia tätä vaihtoehtoa ei edes havainnollistettu kuvioon 4 ja 5. Ikkuna kuitenkin toimii loistavasti varatienä tulipaloissa ja tapauksissa, jossa uhka tai vaara on terveydenhoitajan huoneen ulkopuolella. Ikkunasta pääsee katolle, jota kautta pääsee helposti maan pinnalle.

Haastateltava A:n (2022) haastattelussa ei käynyt ilmi, että terveydenhoitajan huoneessa olisi ainakaan viimeiseen neljään vuoteen tapahtunut mitään, joka olisi johtanut terveydenhoitajan suojautumiseen toiseen huoneeseen. Menneisyys ei kuitenkaan ole tausta tulevaisuudesta. Kuten oppilaitoksissa oleva trendi osoittaa, Opetusalan ammattijärjestön työolobarometrin mukaan väkivaltaisuus on kasvanut kouluissa viimeisen 6 vuoden aikana (Golnick & Ilves 2021, 22). Tämän takia mahdollisiin väkivaltatapauksiin tulisi varautua.

Kuvio 5: Havainnekuva kehitysehdotuksesta terveydenhoitajan huoneeseen

Koska uusia ovia ei ole mahdollista tai järkevää tehdä, niin vaihtoehdoksi jää kalusteiden strateginen asettelu terveydenhoitajan huoneessa. Pöytä tulisi sijoittaa asiakkaan ja terveydenhoitajan väliin, ei terveydenhoitajan ja oven väliin. Näin ollen aggressiivisen henkilön on itse tultava yli pöydän, mikä hidastaa hyökkäystä, jolloin terveydenhoitajalla on enemmän aikaa reagoida. Kuvio 5 havainnoi myös, että terveydenhoitajalla on lyhyt matka päästä toiseen tilaan, jos tilanne eskaloituu tai hänelle tulee turvaton olo. Tällöin terveydenhoitajan ei tarvitse myöskään edetä lähemmäs henkilöä, joka käyttäytyy aggressiivisesti (kuvio 4). Hän pysyy koko ajan riittävällä etäisyydellä, ettei fyysistä kajoamistaan helposti tapahtuisi. Lisähuomautuksena toimintamalliin voisi olla myös se, että kehoitetaan asiakasta aina istuutumaan tuoliin. Näin saadaan jälleen lisää aikaa reagoida, jos asiakas rupeaa aggressiiviseksi, sillä hänen on noustava tuolistaan, joka on hitaampaa verrattuna siihen, että hän olisi jo valmiiksi seisaallaan. Pöydän siirtäminen olisi myös kustannustehokasta koska se ei vaadi kuin nykyisen pöydän siirtämistä.

Väkivaltaa mahdollisesti vähätellään, koska tämä liittyy opetustyön kielteisiin tekijöihin. Tämä kuitenkin vain vaikeuttaa henkilöturvallisuuden edistämistä ja ylläpitämistä, varsinkin jos se estää varautumista väkivaltatilanteisiin. Kun väkivaltatilanteita on alettu katsoa tarkemmin, on havaittu, että väkivalta on leimahtanut nopeasti, mutta etukäteen on ollut merkkejä

tilanteen kehittymisestä väkivaltaiseksi. Ei olla vain osattu tai huomattu kiinnittää huomiota varoitusmerkkeihin tarpeeksi. Turvallisuutta voidaan varmistaa sitä paremmin, mitä aikaisemmin väkivallan ennusmerkit nähdään ja niihin reagoidaan. Useasti luullaan, että kun otetaan ”luulot pois”, niin varmistetaan ettei väkivaltaa tule tapahtumaan. Tällainen ajatus, että ”vastataan voimaan voimalla” voi eskaloita tilannetta enemmän. (Lindfors 2012, 223-225.)

6.3 Koulutukset henkilökunnalle

Ryhmähaastatteluissa kävi ilmi, että MAPA:n käyneet suosittelivat koulutusta kaikille opetushenkilökuntaan kuuluville, eli kaikki ryhmähaastateltavat. Väkivallan takia koululaitoksista sairauslomalla oli opetusalan järjestö OAJ:n työbarometrin mukaan 13 %, joka on kasvanut 3 % vuodesta 2019. Oppilaat aiheuttivat suurimman osan väkivallasta. Nämä ovat aiheuttaneet sairaspöissaoloja 8 %:lle opettajista ja esihenkilöistä. Kansallisesti 68 % opettajilla oli väkivaltilanteisiin toimintaohjeet ja menettelytavat. Perekdytystä näihin oli kuitenkin saanut alle puolet (44 %). Koulutusta perusopetuksessa toimiville oli annettu vain 27 %:lle henkilökunnasta. (Golnick & Ilves 2021, 22.)

Rikanderin (2021) on todennut Hurmeeseen, Jahnukaiseen ja Hotulaiseen (2019) viitaten, että 90 % väkivaltaan johtavista tapauksista, joissa oppilas on kohdistanut väkivaltaa opettajaan, on näiden kahden välillä käyty jonkinasteista vuorovaikutusta, josta on voinut nähdä etukäteen merkkejä eskaloitumisesta väkivaltaan asti. Tilanteisiin, joissa ei ole edeltävää vuorovaikutusta, liittyy yleensä harhaisuutta tai päihtyneisyyttä. Myös ihmiset, joilla on autismikirjon häiriö väkivalta voi alkaa ilman varoituksia. Heillä voi olla vaikeuksia vaikuttaa omaan käyttäytymiseensä tai harhat voivat olla, niin voimakkaita, että henkilön ainoa reaktio on puolustautua niitä vastaan. (Rikander 2021, 250, 255.)

Kaikille annettava MAPA:n tai muu väkivallan ehkäisemiseen ja hallintaan perustuva koulutus parantaisi työntekijöiden turvallisuutta. Näillä koulutuksilla olisi myös yhteys oppilaiden turvallisuuteen, kun osattaisiin paremmin ennaltaehkäistä tapahtumia ja havaittaisiin merkkejä ennen kuin tilanne eskaloituu väkivallaksi asti. Näiden koulutuksien sisältöihin useasti kuuluu myös lakien läpikäyntiä, josta olisi hyötyä opettajalle hänen oman oikeusturvansa kannalta. Näin he tuntisivat lainsäädäntöä paremmin ja osaisivat myös sitä kautta toimia paremmin ja varmemmin koska tietäisivät, miten voidaan toimia lakipykälän mukaan. (Ryhmähaastateltava A 2022; Ryhmähaastateltava B 2022; Ryhmähaastateltava C 2022; Ryhmähaastateltava D 2022.) Taulukko 1 näytti, että väkivallasta johtuvat sairaspöissaolot henkilökunnalla ovat nousseet viime vuosina. Tämä trendi puhuisi sen puolesta, että koulutusta, joka voisi auttaa tilanteita eskaloitumasta väkivaltaan asti tulisi laajentaa koskemaan kaikkia opettajia koulussa.

53 % peruskoulussa työbarometriin vastaajista oli sitä mieltä, että koulutus olisi auttanut hallitsemaan paremmin väkivaltilanteita. Ryhmähaastattelussa kävi ilmi, että jokainen koulutuksen saanut oli sitä mieltä, että koulutus auttaisi hallitsemaan tilanteita paremmin.

Ilmoituksia väkivallasta esihenkilölle ja työsuojeluvaltuutetulle oli tehnyt 53 % työbarometrin mukaan, kun taas ryhmähaastattelussa annettiin ainakin ymmärtää kaikkien haastateltavien puolesta, että tässä Uusimaalaisessa koulussa ilmoitusprosentti olisi 100 %. (Golnick & Ilves, 23.) Tätä ei pystytty mitenkään tarkistamaan, mutta puheiden perusteella heitä oli rohkaistu ilmoittamaan kaikki tapahtumat eteenpäin, minkä haastateltavat olivat tehneet omien sanojensa mukaan. Joidenkin poikkeamailmoitusten perusteella näyttikin olevan, että he ilmoittavat matalalla kynnyksellä, kuten pitääkin.

Alkusammutuskoulutuksesta oli kulunut aikaa haastateltavien mukaan. Tähän oli pidetty syynä Covid-19 pandemiaa. Tämä asia tulisi korjata pikimmiten. Tämänkaltainen koulutus auttaisi henkilökuntaa toimimaan varmemmin oikeassa tilanteessa. Tosin ryhmähaastattelujen mukaan kaikki kertoivat luultavasti osaavansa käyttää alkusammutusvälinettä. Ryhmähaastateltava C kertoi, että ”eikö siinä ole vaan toi soka poisto”. Varmempi välineiden käyttö voi pelastaa, ehkäistä tai pienentää tositilanteessa mahdollisia ihmishenkiä ja omaisuusvahinkoja. Oppilaitoksen tulisi järjestää henkilökunnalle säännöllisesti koulutusta muun muassa alkusammutusvälineistöön (OKM 2015, 58). Pelastuslaki (379/2011) vaatii rakennuksen omistajaa tai haltijaa sekä toiminnanharjoittajaa varauduttava tulipalon sammuttamiseen, siten kuin omatoimisesti kykenevät.

6.4 Koulun lähistöllä oleva irtomateriaali

Havainnointia tehdessä koulurakennuksen ulkopuolelta huomattiin, että rakennuksen vieressä oli muun muassa isoja kiviä. Näitä voidaan käyttää vahingontekoon, heitellä ikkunoihin, katulamppuihin tai oviin. Nuoret kuitenkin kokoontuvat iltaisin, viikonloppuisin ja kouluajan ulkopuolella pihalle ja koulun ympäristöön viettämään aikaa (Haastateltava A 2022). Kun koulun ympäristö ”tarjoaa mahdollisuuden” vahingontekoon, jotkut saattavat siihen tarttua. Haastateltava A kertoi, että vahingontekoa tapahtuu, vaikka on toimiva kameravalvonta, ja siitä on informoitu näkyvästi, kun tullaan koulun alueelle, ja vaikka vahingontekijät ovat jääneet kiinni. Koulun ympäristö tulisi siivota ylimääräisistä kivistä ja tiilistä ettei niitä voisi käyttää vahingonteon välineenä. Jos vahingontekijä ottaa itse varta vasten mukaansa tiiliä tai kiviä heitelläkseen niitä koulun ikkunoihin, tätä ei voida estää, ainakaan näillä resursseilla. Täysin aidattu koulu voisi olla tähän ratkaisu mutta se ei välttämättä olisi kustannustehokkain tapa, ja aidan rakentamisesta on kuulemma keskusteltu joskus kunnan kanssa ja todettu ettei aita tulla rakentamaan (Haastateltava A 2022). Kiertämällä oppilaitoksen ympäri säännöllisesti, keräämällä ylimääräiset heitettävissä olevat tavarat, laittamalla ne lukkojen taakse tai poistamalla alueelta, on yksinkertaisin tapa estää tällainen spontaani vahingonteko koulua kohtaan.

Rakennuksen seinustalla oli hiekoitusastioita, jotka voivat olla tuhopolton kohteena. Hiekka ei pala, mutta hiekoituslaatikkoon voidaan laittaa esimerkiksi palavaa materiaalia ja sytyttää se

palamaan, josta tuli voi levitä hallitsemattomasti rakennukseen. Turvaetäisyys rakennuksesta tulisi olla karkeasti laskettuna arvioitavan kappaleen leveys, eli tässä tapauksessa hiekoituslaatikon leveys, plus 2,5 metriä, myös katon räystäät tulisi ottaa laskennassa mukaan, jottei tuli leviäisi räystäiden kautta rakennukseen (Marjamaa 2020, 9, 15).

Pelastuslaki (379/2011) määrää rakennuksen haltijaa, omistajaa tai toiminnanharjoittajaa huolehtimaan, että rakennuksen ympäristö on sellaisessa kunnossa, että tulipalon tahallinen sytyttäminen leviäisi mahdollisimman heikosti. Rakennuksen lähellä sijoitettavat syttyvä materiaali on säilytettävä, niin ettei se tulipalon syttyessä aiheuta vaaraa eikä tuli pääse leviämään hallitsemattomasti.

6.5 Tila, jossa kohdataan huoltaja

Havainnoinnin ja Haastateltava A:n (2022) haastattelun aikana kerrottiin, että kun tiedetään, että koululle on mahdollisesti tulossa keskustelemaan huoltaja, jonka kanssa keskustelu saattaa eskaloitua fyysiseksi tai uhkaavaksi, järjestetään tila terveydenhoitajan, kuraattorin tai muun kouluhuollon tiloihin. Terveydenhoitajan ja kuraattorin huoneissa on kaksi ovea ulos siltä varalta, että tilanne muuttuu uhkaavaksi. Kolmas huone, jossa voidaan joutua keskustelemaan huoltajan kanssa, on tila, josta on vain yksi ovi ulos. Huone on kalustettu pöydällä ja parilla tuolilla. Huone on selvästi pienempi kuin muut opiskelijahuollon tilat.

Kun käytiin katsomassa tilaa, se on selvästi kalustettu niin, että asiakas istuu oven puolella. Tämä tuo vaaramomentin, jos asiakas alkaa käyttäytyä uhkaavasti. Samassa tilassa myös tavataan oppilaita. Pöytä suojaa ja antaa mahdollisuuden hankkia lisää aikaa, jos fyysinen hyökkäys alkaa. Uhkaavassa tilanteessa voi asiakas mennä oven eteen ja näin estää sieltä poistumisen.

Ehdotuksena on, että huoltajat tavataan aina niin, että heidät ohjataan seinän ja pöydän väliin istumaan, varsinkin kun on tiedossa mahdollisesti hankala asiakaspalvelutilanne. Tällöin henkilökuntaan kuuluva pääsee uhkaavassa tilanteessa nopeasti pois tilasta. Samalla pöytä huoltajan ja henkilökunnan välissä hidastaa mahdollista hyökkäystä, ja antaa lisää aikaa paeta tilasta tai reagoida tilanteeseen. Haastateltava A:n (2022) haastattelussa ei käynyt ilmi, että keskustelu olisi aikaisemmin äitynyt fyysiseksi tilanteeksi huoltajien kanssa. Silti varautuminen tällaisiin tilanteisiin kannattaa. On kuitenkin ollut tilanteita, jossa on ollut tietoa, että huoltaja saattaa ruveta uhkaavaksi tai aggressiiviseksi (Haastateltava A 2022).

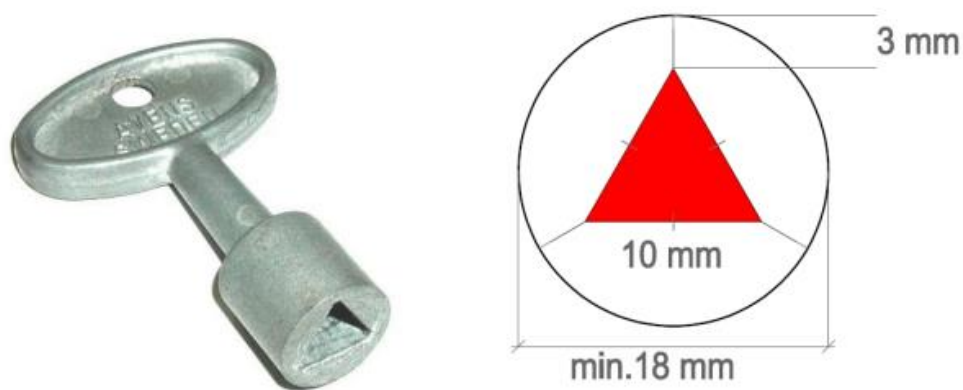
6.6 Asiaankuulumattomien ajoneuvojen pääsyn estäminen koulun piha-alueelle

Haastateltava A (2022) kertoi haastattelussa, että yksi suurimmista turvallisuushista oppilaitokselle on kouluaikeiden ulkopuolinen toiminta piha-alueella. Kuten luvussa 5.1.3 kerrottiin, että piha-alueella ajellaan paljon erilaisilla ajoneuvoilla iltaisin, öisin ja

viikonloppuisin, ja näinä aikoina on tapahtunut paljon haavereita, isoja ja pieniä. Havainnointi luvussa 5.2.3 kerrottiin, että piha-alueen lähellä on rakennettu parkkipaikka, jonka korotetut kivetys saattaa vaikeuttaa autojen pääsyä piha-alueelle. Parkkipaikan vierestä kuitenkin pääsee huoltotietä pitkin edelleen helposti pihalle. Myös viereisen rakennuksen parkkipaikan kautta pääsee helposti autolla piha-alueelle.

Portin tai puomin mahdollisuutta on välillä väläytelty. Kuulemma puomin ja portin laittaminen on estetty vedoten pelastusturvallisuuteen, kun paloauto ei pääse hädän hetkellä tulemaan nopeasti alueelle sammuttamaan paloa (Haastateltava A 2022.) Tämä väite ei saa tukea pelastuslaitoksien ohjeista. Nimittäin Uudenmaiden ja Helsingin pelastuslaitoksien tekemä ohje pelastustiestä kertoo, että puomin tai aidan voi asentaa tietyn ehdoin pelastustielle. Jos pelastustielle on tarve sijoittaa puomi tai ajoesteitä, jotka estävät liikennettä, tulisi ne suunnitella ja esittää pelastussuunnitelmassa. Ehdot puomin ja portin laittamiselle ohjeen mukaan ovat, etteivät puomi tai portti saisi kaventaa pelastustietä tai vaikeuttaa nostolavayksikön kääntymistä. Puomin asentamisesta ei tarvitse erikseen ilmoittaa pelastusviranomaiselle. (HIKLU pelastustien suunnittelu- ja toteutusohje 2020, 8.)

Pelastustielle saa sijoittaa jousikuormitteisen puomin tai kolmioavaimella avattavan esteen (kuviot 6 ja 7). Vaatimus kolmioavaimen koosta kertoo sen, että pelastushenkilökunnalla on helposti saatavilla tämän kaltainen avain, joka ei kuitenkaan hidasta mahdollisia pelastustehtäviä. Yliajettavat ajoesteet eivät luonnu pelastustielle. (HIKLU Pelastustien suunnittelu- ja toteutusohje 2020, 8.) Haastateltava A:n (2022) kanssa kävi ilmi myös, että asiaa oli kysytty pelastuslaitokselta. He olivat vastanneet, ettei puomi heitä pidättele, jos on kova kiire he kyllä ajavat vaikka läpi puomista.

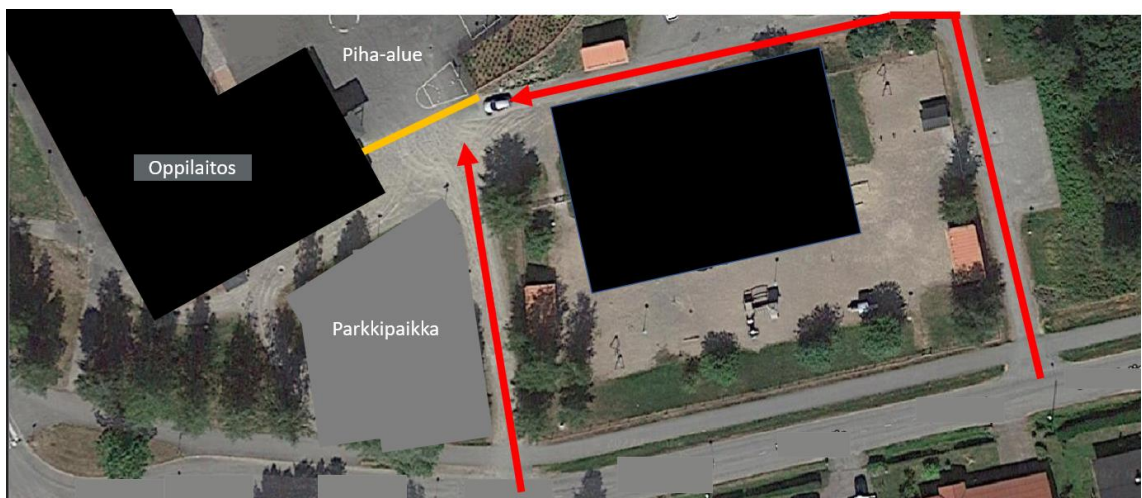
Kuvio 6: Kolmioavain, sekä lukkopesän vaatimukset (HIKLU pelastustien suunnittelu- ja toteutusohje)

Kuvio 7: Esimerkkikuva jousikuormitteisen puomin paikasta pelastustiellä (HIKLU pelastustien suunnittelu- ja toteutusohje)

Toinen vasta-argumentti on tullut huoltoyhtiöltä, ajosteen avain aiheuttaisi heille kuulemma liikaa vaivaa (Haastateltava A 2022). Tähän ei voida kommentoida, koska ei tiedetä mitä asiasta sanovat sopimukset oppilaitoksen ja huoltoyhtiön välillä. Olisi luultavaa, että huoltoyhtiöllä olisi mahdollista ottaa mukaan järjestelmään ja huoltoja tekevään autoon yksi kolmioavain.

Puomin laittaminen huolto- ja pelastustielle tulisi laskemaan ainakin autolla ajamisen määrää piha-alueelle. Puomi tulisi asentaa piha-alueen pätyyn, ettei hiekkatietä eikä toisen rakennuksen tieltä pääsisi sitä ohittamaan (Kuvio 8). Tämä toimi vaikeuttaisi ajoneuvolla ajoa pihalle. Absoluuttisesti ajoneuvojen pääsyä pihalle tämä ei ratkaise, sillä piha-alueelle voidaan kiertää kävelytien kautta kauempaa, mutta tällöin pitäisi ajaa yhteensä 300-400 m kevyenliikenteenväylää pitkin, riippuen suunnasta mistä tulee.

Kuvio 8: Havainnekuva reiteistä oppilaitoksen piha-alueelle. Oranssi viiva kuvaisi mahdollisen puomin paikkaa. Muokattu Google Maps:sta

Kävelytietä pitkin ajaminen voisi laskea halukkuutta ajaa piha-alueelle verrattuna siihen, että pihalle pääsee ajamaan 50 m suoraan hiekkatietä pitkin. Mopojen ajoa tämä ei pysty estämään, koska mopot pääsevät muutenkin pienistä väleistä puomien ohi ja mopoilla ajetaan välillä kävelyteillä. Mopojen ajamista pihalle ei voida estää muuta kuin koulua ympäröivällä aidalla, tämä vaihtoehto ei tullut kyseeseen haastattelussa Haastateltava A:n (2022) kanssa.

7 Pohdinta ja luotettavuus

Väestön henkisen ja fyysisen toimintakyvyn kriisienkestävyydellä oppilaitokset ovat tärkeässä osassa. Ne pyörittävät arkea ja luovat turvattomina ja epävarmoina aikoina turvallisuutta edustaessaan instituutiota, joka ei pysähdy, vaikka maassa olisikin vaikeita aikoja. Kun koulu viestittää kansalaisille, että se tulee selviytymään turvallisuutta heikentävissä ja epävarmoissa tilanteissa, tällainen toiminta luo kivijalan kansalaisten henkiselle kriisienkestävyydelle. Oppilaitosturvallisuuden kehittäminen vaatii, että koulu on tietoinen alueellisesta ja yhteiskunnallisesta asemastaan. Turvallisuustiedon saaminen ja jakaminen eri viranomaisten kanssa nousevat arvoon arvaamattomaan nopeissa ja yllättävissä tilanteissa. (Rikander 2021, 7.)

Pääsääntöisesti tässä oppilaitoksessa suurin osa valitsemista turvallisuuden osa-alueista oli havaintojen ja haastattelujen mukaan hyvässä kunnossa. Haastattelujen ja havaintojen kautta tunnistettiin lisää riskejä riskienhallintaa varten. Ilman riskin tunnistamista riskeille ei voida tehdä riskienhallinnallisia toimia. Oppilaitoksen johto, kunnan turvallisuuspäällikkö ja oppilaitoksen henkilökunta olivat tyytyväisiä riskien ja kehitysideoiden kartoittamisesta. Tämä kertoo koulun hyvästä turvallisuusjohtamisesta ja halusta panostaa henkilökunnan työturvallisuuteen, pelastusturvallisuuteen ja kiinteistö- ja toimitilaturvallisuuteen. Pelastusturvallisuuden osalta kaikki toimet, jotka parantavat tätä osa-aluetta, palvelevat koko henkilökuntaa kuin myös oppilaita.

Tämä opinnäytetyö on tehty yhteistyössä koulun johdon ja kunnan turvallisuuspäällikön kanssa. Olemme tehneet tästä työstä kirjallisen sopimuksen, josta voidaan nähdä mitä on sovittu ja mitä ei. Tämä on laadittu työelämänlähtöisenä kehittämistyönä. Tällöin työn pitäisi olla eettisesti kestävä ja korkealla moraalilla tehty. Työssä haluttiin tunnistaa riskejä kolmen turvallisuus osa-alueen sisällä ja antaa kehitysideoita pienentämään ja hallitsemaan riskejä paremmin, jotta oppilaitos tulisi vieläkin turvallisemmaksi. Tarkoituksena oli kartoittaa kolmen eri turvallisuuden osa-alueen nykytila opettajien ja koulun henkilökunnan näkökulmasta. Näitä osa-alueita pitää myös kehittää. Näihin edellä mainittuihin asioihin saatiin vastaukset, kun

ilmiötä tutkittiin. Havainnoinneilla ja haastatteluilla saatiin tietoa, jota ei muuten olisi saatu. Haastateltavien määrällä saatiin riittävästi erilaista aineistoa. Havainnoinnissa käytettiin toistoa, jotta mahdolliset sattumanvaraiset tapahtumat saataisiin pois. Haastateltiin seitsemää eri henkilöä ja havainnoitiin koulun sisätiloissa kolme kertaa ja koulun ulkopuolella kolme kertaa, eri aikoina.

Validiteetilla tarkoitetaan pätevyyttä. Hyvään validiteettiin päästään, kun tutkimuksen kysymykset ja kohderyhmä on oikea. Validiteetti kertoo myös, kuinka menetelmät työssä vastaavat ilmiötä, jota halutaan tutkia. Jos validiteetti puuttuu, muuttuu tutkimus täysin hyödyttömäksi. Reliabiliteetin eli ”luotettavuuden” arvioiminen työssä on, että voiko mitattuja asioita mahdollista tehdä uudelleen jonkun toisen tekijän tekemänä ja saada samanlaisia tuloksia. Työstä tulee huomata, ettei se ole vain sattumasta johtuvia havaintoja vaan tulokset pystytään toistamaan luotettavasti. Olosuhteiden tulisi olla tietysti samankaltaiset. Kun mietitään tämän työn luotettavuutta ja pätevyyttä voidaan ottaa huomioon, että lähteet, joita työhön on käytetty ovat valideja lähteitä. Lähteinä toimivat viranomaisten säädökset, lait, ohjeet, raportit ja ammattikirjallisuus. (Hiltunen 2009, 3, 7, 9-12.) Jos työ monistettaisiin toisella tekijällä, tulokset saattaisivat olla erilaiset havainnointien osalta, koska havainnointien painopisteet saattaisivat olla eri havainnoijalla erilaiset kuin toisella. Ennen havainnoiteja oli tehty muistilista asioista, jotka pitäisi käydä lävitse. Tämä lista voi olla erilainen myös riippuen havainnoijasta.

Työn luotettavuutta nostaa erilaiset triangulaatiot. Tieto triangulaatiossa (Data triangulation) käytetään erilaisia tietolähteitä. Opinnäytteessä on käytetty samaa tietoa mutta eri lähteitä, kuten Opetusministeriö ja Tampereen yliopiston tohtorin kirjaa Oppilaitosturvallisuus. Data triangulaatiossa esimerkiksi tutkimus prosessissa voidaan käyttää eri ryhmien haastattelua, kuten opinnäytetyössä on haastateltu muun muassa rehtoria, opettajia ja sairaanhoitajaa. Tämänkaltaisen triangulaatio saattaa olla kaikkein yleisin triangulaation muoto tutkimuksissa. Toinen triangulaatio jota käytettiin oli ympäristön triangulaatio (Environmental triangulation) joka tarkoittaa, että otetaan huomioon ympäristön muutokset mukaan tutkimukseen ja kuinka ne saattavat muokata esimerkiksi havainnointia. Esimerkiksi koulun pihaa käytiin havainnoimassa päivällä, iltaisin, arkena ja viikonloppuisin. Triangulaatioiden hyöty on, että se lisää varmuutta tutkimustiedosta. Auttaa ymmärtämään paremmin ilmiötä ja paljastamaan ainutlaatuisia löytöjä. Triangulaatioiden heikkoutena voidaan sanoa, että ne vaativat enemmän aikaresursseja ja parempaa suunnittelua. (Guion, Diehl & McDonald 2011, 1-3.)

Opinnäytetyössä on käytetty hyviä tieteellisiä käytäntöjä. Näiden käytänteiden käyttämättömyys voisi johtaa siihen, että opinnäytetyössä esille tulleet tulokset olisivat epäpäteviä ja eivätkä nauttisi luottamusta, pahimmassa tapauksessa tämän kaltainen laiminlyönti voisi johtaa koko opinnäytetyön mitätöintiin. Hyviin käytänteisiin kuuluu, tutkijan rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus, kun tuloksia tallennetaan tai esitetään. Työssä tulee myös

ottaa huomioon toisten tutkijoiden aikaisemmat saavutukset ja antaa heille asianmukaiset viittaukset lähdeviitteineen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6-9.)

Haastatteluissa on käytetty ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen eettisiä periaatteita. Eettisentutkimuksen neuvottelukunnan (2019) mukaan olisi noudatettava tutkittavien henkilöiden itsemääräämisoikeutta ja ihmisarvoa kuten perustuslaissa on määritelty. Näitä ovat esimerkiksi sananvapaus, liikkumisvapaus ja oikeus yksityisyyteen. Myös tutkittavien kohtelua ja oikeuksista Eettisentutkimuksen neuvottelukunta kertoo muun muassa, että tutkittavan täytyy olla vapaaehtoisesti mukana tutkimuksessa, eli tutkijalla tulisi olla tutkittavan suostumus. Tämä asia kysyttiin ennen haastattelujen aloittamista kaikilta haastateltavilta. Koska haastateltavilla on oikeus yksityisyydensuojaan, heille ei saisi tulla vahinkoa haastattelusta ja he ”uskaltaisivat” kertoa totuuden haastatteluissa. Tämän takia heidän tunnistettavuutensa pidettiin niin anonyyminä kuin mahdollista. Tämän vuoksi myös koulun tarkempi sijainti ja muut tunnistettavat tiedot on häivytetty opinnäytetyöstä. Haastateltavilta kysyttiin myös lupa nauhoittamiseen ja mahdollisuuteen saada litterointi haastattelusta tai tuloksista, jos he haluavat nähdä ne tai jostain syystä haluavat muuttaa haastattelussa annettuja kommentteja. Vaikka koulussa oli alaikäisiä, heitä ei tutkittu, joten alaikäisentutkimus periaatteita ei tarvittu noudattaa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 6-11.)

Opinnäytetyö tuo esille turvallisuuden kolmen osa-alueen riskien kartoituksen ja näihin kehitysehdotukset. Rajallisten resurssien takia työssä ei käydä läpi oppilaiden näkökulmasta samoja turvallisuuden osa-alueita. Jatkotutkimuksen kannalta työturvallisuus osa-alueen voisi korvata, vaikka henkilöturvallisuudella, jos oppilaiden näkökulmasta tehtäisiin samantapainen tutkimustyö. Oppilaiden näkökulma olisi hyvä jatkotutkimusmahdollisuus. Löytyisi varmasti erilaisia tuloksia, jos osa-alueita katsottaisiin pelkästään oppilaiden näkökulmasta. Jatkotutkimuksen perusteella oppilaitoksesta tulisi vielä turvallisempi. Tuloksista varmasti saisi myös sellaista tietoa, jota voisi valjastaa muihinkin kouluihin, kun parannetaan lapsien turvallisuutta oppilaitoksissa. Työhön voisi jopa ottaa mukaan aspektin, että miten turvallisuuden parantaminen lapsien näkökulmasta saattaisi mahdollisesti parantaa lapsien oppimistaitoja tai vähentämään kiusaamista?

Opinnäytetyö osoittaa, että tässä Uusmaalaisessa oppilaitoksessa on kolmen turvallisuus osa-alueen kohdalla asiat hyvällä tasolla. Kehitysehdotukset kertovat kuitenkin, että parannettavaa löytyi. Kehitysehdotuksia voidaan käyttää myös muissa oppilaitoksissa, jos niissä huomataan samankaltaisia turvallisuuspuutteita. Toivon, että kehitysehdotukset otettaisiin käytäntöön tai harkintaan, jotta tehtäisiin tästä oppilaitoksesta vielä turvallisempi sen työntekijöille.

Lähteet

Painetut

Fennelly, L. & Perry, M. 2017. Physical security: 150 Things you should know. 2. Painos. Oxford: Butterworth-Heinemann.

Kananen, J. 2008. KVALI kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Lindfors, E. 2012. Kohti turvallisempaa oppilaitosta! Oppilaitosten turvallisuuden ja turvallisuuskasvatuksen tutkimus- ja kehittämishaasteita. Tampereen yliopisto.

Moilanen, T., Ojasalo, K. & Ritakoski, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät. E-kirja. Helsinki: SanomaPro.

Rikander, H. 2021. Oppilaitosturvallisuus. Helsinki: Edita.

Waitinen, M. 2021. Toistuvan käytännön harjoittelun merkitys organisaation toimijoiden paloturvallisuusosaamiseen, tarkastelussa opettajankoulutus. Palotutkimuksen päivien erikoinumero. Pelastustieto.

Guion, L., Diehl, D. & Macdonald, D. 2011 Triangulation: establishing the validity of qualitative studies. University of Florida.

Sähköiset

Savolainen, T. 2023. A safe learning environment from the perspective of Laurea University of applied sciences safety, security and risk management students and staff. Laurea ammattikorkeakoulu. Viitattu 17.2.2023

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405844023000439>

Aven, T. 2014. What is safety science? University of Stavanger. Viitattu 17.2.2023

https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0925753513001768?casa_token=tUPnLPoW4i8AAAAA:8FHWR1IRObjVli8SNUllbeWnQ4morQviSgddqUhrEnxTsW50vrkjCxlJqXeNOJj3lKz7gjGXQ

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2021. Yritysturvallisuus. Elinkeinoelämän keskusliitto. Viitattu 30.6.2022 <https://ek.fi/hyoty tieto-a-yrityksille/yritysturvallisuus/>

Golnick, T. & Ilves, V. 2021. Opetusalan työolobarometri 2021. Opetusalan ammattijärjestö OAJ. Viitattu 9.8.2022.

https://www.oaj.fi/contentassets/14b569b3740b404f99026bc901ec75c7/oaj_opetusalan_tyoolobarometri_2021.pdf

HIKLU alkusammutuskaluston-ohje 2020. HIKLU rakenteellinen paloturvallisuus. Viitattu 8.8.2022. https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/Kymp/Pela/Alkusammutuskalusto_ohje.pdf

HIKLU pelastustien suunnittelu- ja toteutusohje 2020. HIKLU rakenteellinen paloturvallisuus. Viitattu 8.8.2022 https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/Kymp/Pela/Rakenteellinen%20paloturvallisuus/Pelastustien_suunnittelu_ ja_toteutusohje.pdf

- Hurme, K., Jahnukainen, M. & Hotulainen, R. 2019. Koulun henkilöstöön kohdistuvan kouluväkivallan osapuolet, olosuhteet ja tilanteiden laatu. Yhteiskuntapolitiikka 84. Viitattu 24.8.2022
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138271/YP1903_Hurmeym.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Kreus, J., Pelkonen, N., Ranta, T., Turunen, T., Viitanen, J & Vuoripuro, J. 2010. Korkeakoulun turvallisuuskäsikirja - vakavien henkilöriskien hallinta. Viitattu 10.8.2022.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/114724/Laurea%20julkaisut%20C14.pdf?sequence=1>
- Marjamaa, J. 2020. Pihan jäteasiat ja tuhopolttojen torjunta. SPEK. Viitattu 25.8.2022.
https://issuu.com/spek_ry/docs/pihan_j_teasiat_ja_tuhopoltojen_torjunta_saavute?fr=sZGYwMDIwNTc4ODQ
- OKM 2015. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Oppilaitosrakennusten turvallisuus. Viitattu 8.8.2022. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75199/tr02.pdf>
- Perusopetuslaki 628/1998. Viitattu 23.8.2022
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>
- Poliisi. 2022. Alle 15-vuotiaat ovat väkivaltaisempia kuin koskaan aiemmin. Poliisi. Viitattu 29.8.2022 <https://poliisi.fi/-/alle-15-vuotiaat-ovat-vakivaltaisempia-kuin-koskaan-aiemmin>
- Rikoslaki 39/1889. Viitattu 25.8.2022.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006a. Teoria ja tutkimus. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 21.6.2022 https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_2.html
- Saaranen-Kauppinen, A & Puusniekka, A. 2006b. Triangulaatio. KvaliMOTV. Viitattu 30.6.2022 https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_4.html
- Saaranen-Kauppinen, A & Puusniekka, A. 2006c. Ryhmähaastattelu. KvaliMOTV Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 30.6.2022 https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_4.html
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006d. Analyysin äärellä. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 16.8.2022. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_1.html
- Sanastokeskus 2021. Kokonaisturvallisuussanasto. Sanastokeskus TSK. Helsinki. Viitattu 10.8.2022. https://turvallisuuskomitea.fi/wp-content/uploads/2018/02/Kokonaisturvallisuuden_sanasto.pdf
- SFS-ISO 31000:2018. Riskienhallinta. SFS Suomen Standardoimisliitto. Viitattu 29.6.2022.
- Tartuntatautilaki 2016/1227. Viitattu 23.8.2022
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161227>
- Työturvallisuuslaki 2002/738. Viitattu 30.6.2022
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>

Ympäristöministeriön asetus rakennusten paloturvallisuudesta 2017/848. Viitattu 8.8.2022.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170848>

Martikainen, S & Ranta, T. 2020. Varautuva, ennakoiva oppilaitos ja korkeakoulu - jatkuvuuden turvaaminen arjen normaalioloista poikkeusoloihin. Laurea-julkaisut. Laurea ammattikorkeakoulu. Viitattu 5.9.2022.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/343857/Laurea%20Julkaisut%20141.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Hiltunen, L. 2009. Validiteetti ja reliabiliteetti. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 10.9.2022.
http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ ja_reliabiliteetti.pdf

Crosley, J & Jansen, D. 2020. Qualitative data coding 101: How to code qualitative data, explained simply. Gradcoach. Viitattu 7.10.2022. <https://gradcoach.com/qualitative-data-coding-101/>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 25.11.2022.
https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Viitattu 25.11.2022.
https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf

Julkaisemattomat

Haastateltava A. 2022. Rehtorin haastattelu. 3.6.2022. Oppilaitos. Uusimaa.

Ryhmähaastateltava A. 2022. Ryhmähaastattelu. 3.6.2022. Oppilaitos. Uusimaa.

Ryhmähaastateltava B. 2022. Ryhmähaastattelu. 3.6.2022. Oppilaitos. Uusimaa.

Ryhmähaastateltava C. 2022. Ryhmähaastattelu. 3.6.2022. Oppilaitos. Uusimaa.

Ryhmähaastateltava D. 2022. Ryhmähaastattelu. 3.6.2022. Oppilaitos. Uusimaa.

Kuviot

Kuvio 1: Safety ja security (Aven 2013; Savolainen 2023)	8
Kuvio 2: Riskienhallinnan prosessi (SFS-ISO 31000:2018, 14)	9
Kuvio 3: Yritysturvallisuus (Elinkeinoelämän keskusliitto 2021)	11

Kuvio 4: Havainnekuva terveydenhoitajan hätäpoistumisreiteistä häiriökäyttäjän uhatessa	27
Kuvio 5: Havainnekuva kehitysehdotuksesta terveydenhoitajan huoneeseen.....	31
Kuvio 6: Kolmioavain, sekä lukkopesän vaatimukset (HIKLU pelastustien suunnittelu- ja toteutusohje).....	35
Kuvio 7: Esimerkkikuva jousikuormitteisen puomin paikasta pelastustiellä (HIKLU pelastustien suunnittelu- ja toteutusohje)	36
Kuvio 8: Havainnekuva reiteistä oppilaitoksen piha-alueelle. Oranssi viiva kuvaisi mahdollisen puomin paikkaa. Muokattu Google Maps:sta	37

Taulukot

Taulukko 1: Sairaspoissaolojen kesto prosentteina väkivaltaa kohdanneilta viimeisen vuoden aikana (Golnick & Ilves 2021, 22)	15
Taulukko 2: Ryhmähaastattelun kokoonpano	19

Liitteet

Liite 1: Haastattelujen runko

Tröimenkuvasi?

Kauanko olet ollut opettajana/työntekijänä? kauanko tässä koulussa?

Minkä ikäisiä oppilaita opetat?

Onnistuiko oma perehdytys työhön, jos sellaista oli? Osaatko sanoa, miten nykyään toimii? onko riittävä? Kehitettävää?

Oletko ollut mukana turvallisuuskävelyssä? Oliko se omasta mielestäsi hyvä? Kehitettävää?

Onko teille ollut jotain koulutuksia? jos on niin millaisia? ovatko ne hyödyllisiä? Minkälaisia koulutuksia haluaisit enemmän/vähemmän?

Löytyykö **eg**-korttia/koulutusta?

Osaaisitko käyttää palosammutinta, jos tulisi tarvetta?

Tiedätkö, miten toimitaan tulipalon sattuessa?

Onko luokkahuoneet mielestäsi turvalliset? Jos eivät nii miten muuttaisit?

Huomasin että te erityisopettajat joutuvat lasten väkivallan kohteeksi enemmän kuin muualla koulussa. Oletko joutunut tai nähnyt jonkun muun joutuvan lapsen väkivaltaisen kohtauksen/raivon uhriksi? Miten teillä jatko käsitellään tällaiset? Kehitettävää?

Onko väkivallan ennakointi koulutuksia? jos on millaisia? onko ollut hyötyä? **los** ei niin luuletko, että olisi hyötyä? Oletko kuullut esim. koulutusta antavista tahoista? esim. **Avekki**?

Jos teet poikkeamailmoituksen niin koetko että saat/saisit siihen tarvittua apua esim. jälkioireisiin jälkitapahtuman puintiin? tai miten näihin reagoidaan työyhteisössä?

Kuulin ettei teillä ole harjoiteltu sisälle suojautumista (kemikaali, tulipalosta syntyy myrkyllisiä kaasuja, ulkoinen uhka). Osaaisitko/tiedätkö miten toimia näissä tapauksissa? Olisiko mielestäsi hyvä, että lapsille vaikka leikin varjolla opetettaisiin tällaisia turvallisuus taitoja?

OAJ kysyi 2021 kesällä opettajilta alanvaihdosta ym. Heidän kyselyjen mukaan alanvaihtoa eniten harkitsi kaikista pienimpien lasten parissa työskentelevät 63 % varhaiskasvatuksesta ja 59 % peruskoulun opettajista.

Oletko miettinyt alan vaihtoa? jos kyllä niin mitkä ovat ne syyt?

Oletko joutunut olemaan työtaturman takia pois töistä?

Toimitaanko mielestäsi nopeasti ja oikein jos huomaisit epäasiallista kohtelua töissä? tai jos huomaat terveyttä ja vaara aiheuttavan asian, niin hoidetaanko se mielestäsi? Miten?

Onko ollut ongelmia vanhempien kanssa tai oletko kuullut? Häirintää? Pelottelua ym.?

Tuleeko mieleen jotain työturvallisuuteen liittyvää tai fyysiseen turvallisuuteen mitä pitäisi kehittää täällä?

Minkä luonnehtisit suurimmaksi turvallisuusuhaksi?

Pidätkö koulua mielestäsi turvallisena paikkana opettaa?

Muuta kommentoitavaa tai kysyttävää tai jotain mitä on juolahtanut mieleen?

HAASTATTELU X

Onko ongelmia ollut vanhempien kanssa tai oletko kuullut? Häirintää? Pelottelua ym.?

Minkä luonnehtisit suurimmaksi turvallisuusuhaksi? Pidätkö koulua mielestäsi turvallisena paikkana opettaa?

Opetatko luokkahuoneessa ollenkaan? Onko luokkahuoneet mielestäsi turvalliset? Jos eivät nii miten muuttaisit?

Jos opettaja joutuu lapsen väkivaltaisuus kohtauksen kohteeksi, miten se käsitellään?

Onko teillä rekisteriä, että monellako tai kenellä on esim. EA koulutus tai sammutinkoulutus?

Onko teillä poistumismerkintöjen kunnossapito-ohjelmaa?

Entä miten tarkastatte sammuttimet? Onko rekisteriä?

Kuinka kauan olt rekisteriä? Onnistuiko oma perehdytys työhön, jos sellaista oli?

Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.